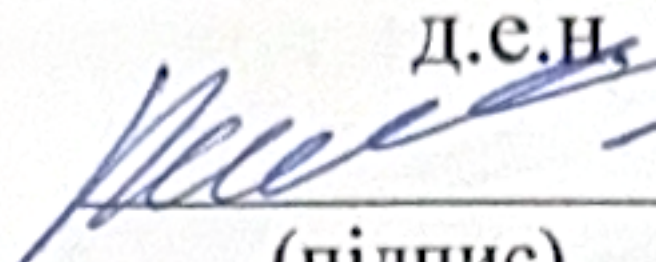

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів

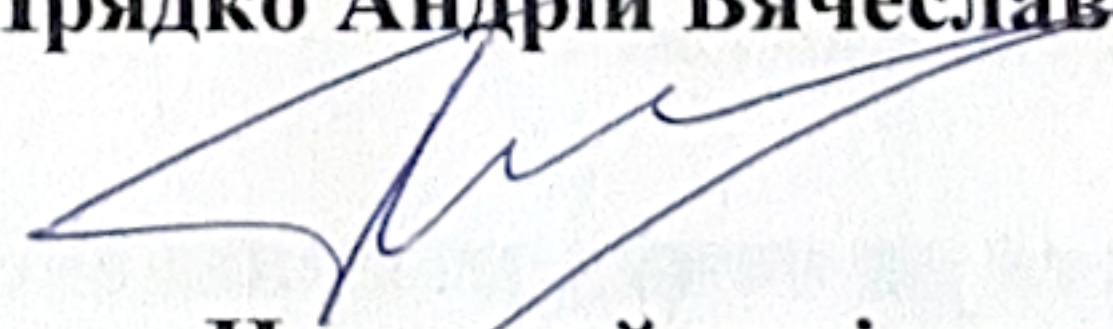
«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри фінансів
д.е.н. професор

Рамський А.Ю.
(підпис)
«01» 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему: «**ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПУ ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО
ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ**»

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
072.00.01 «Фінанси і кредит»
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Кваліфікація: Магістр фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Виконав
Студент групи ФіКм-1-24-1.4д
Прядко Андрій Вячеславович

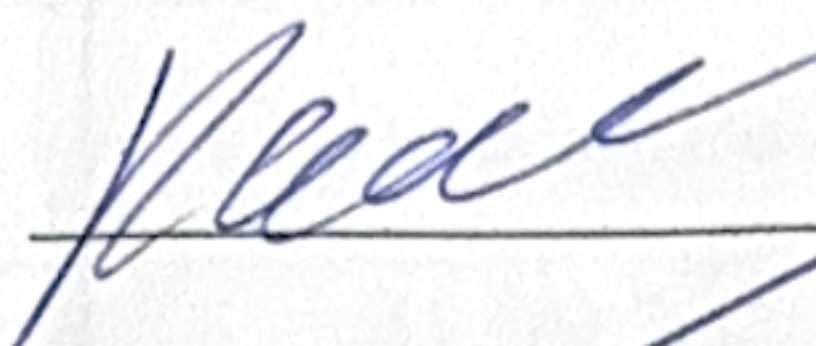

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Обушний Сергій Миколайович

КИЇВ – 2025

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
Кафедра фінансів**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри фінансів,
доктор економічних наук, професор

Рамський А.Ю.

**ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
студенту групи ФіКм-1-24-1.4д
ПРЯДКУ АНДРІЮ ВЯЧЕСЛАВОВИЧУ**

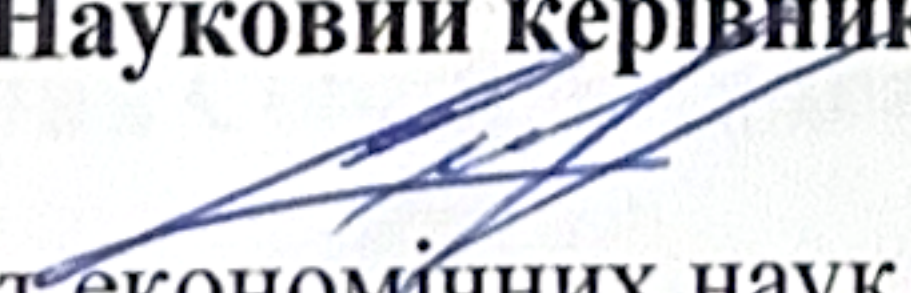
**Тема «ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
ДОСТУПУ ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ»**

1. Вихідні дані: Аналітичні матеріали щодо функціонування фінансового ринку України; статистичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України та міжнародних фінансових організацій; нормативно-правові акти, що регулюють діяльність фінансових установ, фінансових технологій та інвестиційних сервісів; звіти фінтех-компаній і цифрових інвестиційних платформ; методичні підходи до оцінювання фінансової інклюдії та доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів; міжнародний досвід використання фінансових технологій для розвитку інвестиційної активності населення.
2. Основні завдання: проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку фінансових технологій на фінансовому ринку України; дослідити роль фінансових технологій у розширенні доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів; визначити основні бар'єри та обмеження інвестиційної активності домогосподарств; оцінити рівень доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів із застосуванням інтегрального показника; провести порівняльний аналіз міжнародного досвіду використання фінансових технологій у сфері фінансової інклюдії; розробити пропозиції щодо підвищення доступності інвестиційних інструментів для домогосподарств із використанням фінансових технологій.
3. Пояснювальна записка: Фінансові технології відіграють дедалі важливішу роль у розвитку фінансового ринку та формуванні нових можливостей для залучення домогосподарств до інвестиційної діяльності. В умовах цифровізації, зростання ролі онлайн-платформ, мобільних додатків та автоматизованих інвестиційних сервісів фінансові технології сприяють зниженню бар'єрів доступу до інвестиційних ресурсів, підвищенню фінансової інклюдії та активізації заощаджень населення. Водночас домогосподарства стикаються з проблемами обмежених доходів, недостатньої фінансової грамотності, ризиків та недосконалості регуляторного середовища. Дослідження впливу фінансових технологій на доступ домогосподарств до інвестиційних ресурсів дозволяє оцінити сучасний стан інвестиційної інклюдії, виявити ключові проблеми та сформулювати практичні рекомендації щодо її підвищення.
4. Графічні матеріали: структура фінансового ринку України та місце фінансових технологій у ньому; динаміка розвитку фінтех-сектору та цифрових інвестиційних платформ; показники доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів; інтегральний індекс доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів; порівняльний аналіз рівня фінансової інклюдії в Україні та інших країнах; схема взаємодії домогосподарств, фінтех-компаній та фінансових установ на інвестиційному ринку.
5. Додатки: Статистичні дані НБУ та Держстату; аналітичні звіти міжнародних фінансових організацій; матеріали фінтех-компаній і цифрових інвестиційних платформ; додаткові таблиці та графіки; методики розрахунку інтегрального показника доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів; фрагменти нормативно-правових актів.

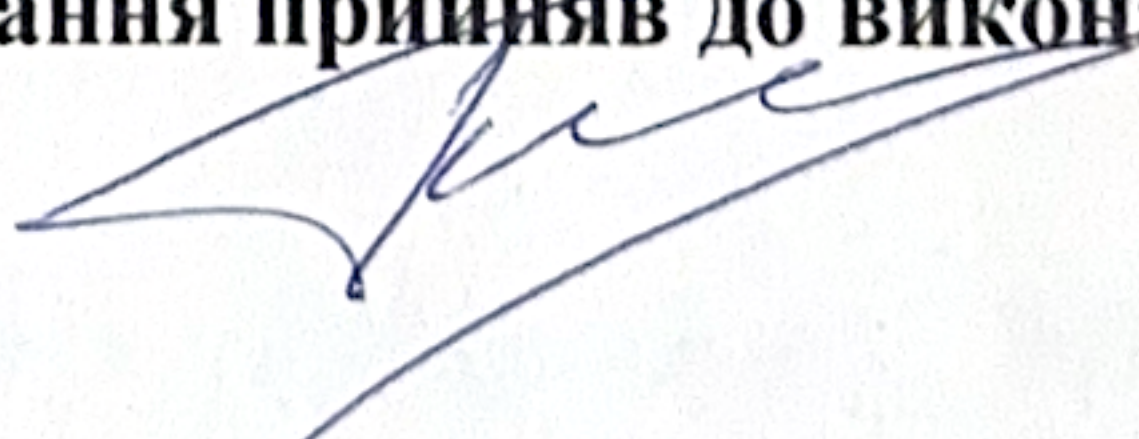
6. Строк подання роботи на кафедру

«16» листопада 2025 р.

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Обушний Сергій Миколайович

Завдання прийняв до виконання

« ____ » _____ 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

студента групи ФіКм-1-24-1.4д

ПРЯДКО АНДРІЯ ВЯЧЕСЛАВОВИЧА

Тема «ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПУ ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ»

№ зп	Види роботи, завдань, заходів	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Вибір теми та затвердження завдання	01.09.2024 – 15.09.2024	виконано
2	Збір та аналіз літератури	16.09.2024 – 30.10.2024	виконано
3	Розробка теоретичної частини (Розділ 1)	01.11.2024 – 30.11.2024	виконано
4	Збір та обробка аналітичних даних	01.12.2024 – 31.01.2025	виконано
5	Написання аналітичного розділу (Розділ 2)	01.02.2025 – 28.02.2025	виконано
6	Формулювання практичних рекомендацій (Розділ 3)	01.03.2025 – 31.03.2025	виконано
7	Оформлення тексту роботи	01.04.2025 – 30.04.2025	виконано
8	Перевірка науковим керівником	01.09.2025 – 15.10.2025	виконано
9	Перевірка на плагіат	16.10.2025 – 31.10.2025	виконано
10	Підготовка доповіді та презентації	01.11.2025 – 10.12.2025	виконано
11	Захист кваліфікаційної роботи	16.12.2025	виконано

«Затверджую»

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів

Обушний Сергій Миколайович

Індивідуальний план склав

Прядко Андрій Вячеславович

« 16 » вересня 2024 р.

АНОТАЦІЯ

Прядко А.В. Фінансові технології як інструмент підвищення доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів

Кваліфікаційна магістерська робота: 84 с., 19 рис., 7 табл., 50 посилань.

Актуальність: зумовлена активною цифровою трансформацією фінансового ринку, поширенням фінансових технологій, зростанням ролі цифрових платформ та необхідністю розширення доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів в умовах обмежених доходів, воєнних ризиків і макроекономічної нестабільності. Фінансові технології виступають ключовим інструментом зниження бар'єрів входу на інвестиційний ринок, підвищення фінансової інклюзії та залучення населення до інвестиційної діяльності.

Об'єкт дослідження: процес забезпечення доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів на фінансовому ринку.

Предмет дослідження: фінансові технології, інституційні механізми та інструменти, що впливають на розширення інвестиційних можливостей домогосподарств.

Мета роботи: полягає у дослідженні ролі фінансових технологій у підвищенні доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів та розробленні практичних рекомендацій щодо посилення фінансової інклюзії на основі сучасних цифрових рішень.

Завдання:

1. Розкрити сутність фінансових технологій та їх роль у сучасній фінансовій системі.
2. Проаналізувати інвестиційну поведінку домогосподарств та основні бар'єри доступу до інвестиційних ресурсів.
3. Дослідити вплив цифрових фінансових платформ і сервісів на інвестиційні можливості домогосподарств.
4. Оцінити рівень доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів із використанням інтегрального показника.
5. Розробити практичні рекомендації щодо підвищення доступності інвестиційних інструментів для домогосподарств за допомогою фінансових технологій.

У роботі розкрито теоретичні засади розвитку фінансових технологій та їх впливу на інвестиційні процеси. Проаналізовано сучасні цифрові інструменти, що застосовуються для залучення домогосподарств до інвестиційної діяльності. Запропоновано інтегральний індекс доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів, який дозволяє комплексно оцінити рівень фінансової інклюзії. На основі отриманих результатів сформовано практичні рекомендації щодо розвитку фінтех-сервісів, удосконалення регуляторного середовища та підвищення фінансової грамотності населення.

Результати роботи можуть бути використані фінансовими установами, фінтех-компаніями, органами державного регулювання, а також у навчальному процесі при викладанні фінансових дисциплін.

Ключові слова: *фінансові технології, домогосподарства, інвестиційні ресурси, фінансова інклюзія, цифрові платформи, інвестиційний доступ.*

ABSTRACT

Priadko A.V. Financial Technologies as a Tool for Enhancing Households' Access to Investment Resources

Master's qualification thesis: 84 pages, 19 figures, 7 tables, 50 references.

Relevance: The relevance of the study is determined by the ongoing digital transformation of the financial market, the rapid development of financial technologies, the growing role of digital platforms, and the need to expand households' access to investment resources amid limited incomes, wartime risks, and macroeconomic instability. Financial technologies act as a key instrument for reducing entry barriers to investment markets, increasing financial inclusion, and encouraging households' participation in investment activities.

Object of the study: the process of ensuring households' access to investment resources in the financial market.

Subject of the study: financial technologies, institutional mechanisms, and instruments influencing the expansion of households' investment opportunities.

Purpose of the thesis: to examine the role of financial technologies in enhancing households' access to investment resources and to develop practical recommendations for strengthening financial inclusion based on modern digital solutions.

Objectives:

1. To reveal the essence of financial technologies and their role in the modern financial system.
2. To analyze households' investment behavior and the main barriers to accessing investment resources.
3. To investigate the impact of digital financial platforms and services on households' investment opportunities.
4. To assess the level of households' access to investment resources using an integral indicator.
5. To develop practical recommendations for improving the accessibility of investment instruments for households through financial technologies.

The thesis examines the theoretical foundations of financial technologies and their impact on investment processes. Modern digital tools used to engage households in investment activities are analyzed. An integral index of households' access to investment resources is proposed, enabling a comprehensive assessment of financial inclusion. Based on the results obtained, practical recommendations are formulated to foster the development of fintech services, improve the regulatory environment, and enhance the financial literacy of the population.

The results of the study may be used by financial institutions, fintech companies, public regulatory authorities, as well as in the educational process in teaching finance-related disciplines.

Keywords: *financial technologies, households, investment resources, financial inclusion, digital platforms, investment access.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТУПУ ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ.....	10
1.1. Домогосподарства як економічний суб'єкт фінансової системи..	10
1.2. Економічна сутність та класифікація інвестиційних ресурсів для домогосподарств.....	12
1.3. Роль фінансових технологій у зниженні бар'єрів доступу до інвестиційних ресурсів.....	17
1.4. Методичні підходи до оцінювання доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів.....	26
<i>Висновки до розділу 1.....</i>	<i>33</i>
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДОСТУП ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ.....	34
2.1. Аналіз сучасних фінансових технологій, що сприяють інвестуванню домогосподарств.....	34
2.2. Динаміка та структура інвестицій домогосподарств в Україні та країнах Європи.....	43
2.3. Оцінка рівня доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів.....	52
<i>Висновки до розділу 2.....</i>	<i>70</i>
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПУ ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	71
3.1. Розвиток фінансових технологій як чинник зростання інвестиційної активності домогосподарств.....	71
3.2. Удосконалення регуляторного середовища та захист прав інвесторів.....	76
3.3. Напрями вдосконалення механізмів фінансової інклюзії домогосподарств з урахуванням міжнародного досвіду	80
<i>Висновки до розділу 3.....</i>	<i>85</i>
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується обмеженістю інвестиційних ресурсів, високим рівнем макроекономічної невизначеності та необхідністю формування внутрішніх джерел фінансування економічного зростання. В умовах воєнних ризиків, післявоєнного відновлення та структурної трансформації економіки особливого значення набуває залучення заощаджень домогосподарств до інвестиційного обігу. Домогосподарства є одним із ключових суб'єктів фінансової системи, які акумулюють значні обсяги фінансових ресурсів, проте значна їх частина залишається поза інвестиційним процесом.

Фінансовий ринок України характеризується недостатнім рівнем фінансової інклюзії, обмеженою диверсифікацією інвестиційних інструментів для непрофесійних інвесторів, низьким рівнем довіри населення до фінансових інститутів та недосконалістю механізмів захисту прав дрібних інвесторів. Традиційні інструменти залучення коштів населення, зокрема банківські депозити та державні боргові цінні папери, не забезпечують повноцінного включення заощаджень домогосподарств у кредитно-інвестиційний цикл, що зумовлює накопичення значних обсягів фінансових ресурсів поза реальним сектором економіки.

Водночас розвиток фінансових технологій (FinTech) створює нові можливості для розширення доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів. Використання цифрових інвестиційних платформ, краудфандингових і краудінвестингових сервісів, P2P-кредитування, robo-advisors, цифрових брокерських сервісів та децентралізованих фінансових рішень сприяє зниженню бар'єрів входу на фінансовий ринок, підвищенню прозорості інвестиційних операцій, персоналізації інвестиційних стратегій та скороченню транзакційних витрат. У результаті фінансові технології виступають важливим інструментом підвищення фінансової інклюзії та активізації інвестиційної діяльності домогосподарств.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі домогосподарств у формуванні інвестиційного потенціалу національної економіки та необхідністю

активнішого залучення їхніх тимчасово вільних заощаджень до інвестиційного процесу, що є особливо важливим у контексті післявоєнного відновлення економіки України. Водночас актуальність теми посилюється потребою у підвищенні рівня фінансової грамотності населення та забезпеченні безпечного використання новітніх фінансово-інвестиційних інструментів. Важливим чинником є також недостатня сформованість регуляторного й правового середовища щодо розвитку фінансових технологій і захисту прав дрібних, непрофесійних інвесторів. Крім того, необхідним є приведення фінансового ринку України у відповідність до сучасних європейських стандартів з метою поглиблення інтеграції до європейського фінансового простору. Особливу роль у цьому процесі відіграє цифровізація фінансового сектору та поширення FinTech-рішень, які трансформують структуру фінансових послуг і сприяють розширенню фінансової інклюзії.

Таким чином, дослідження фінансових технологій як інструменту підвищення доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів є своєчасним і важливим для формування внутрішніх джерел економічного зростання та інтеграції України у глобальний фінансовий простір.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є теоретико-методичне обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів із використанням сучасних фінансових технологій.

Об'єктом дослідження є процес формування умов доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів на фінансовому ринку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні інструменти використання фінансових технологій для розширення інвестиційних можливостей домогосподарств.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено розв'язання таких завдань:

- обґрунтувати роль заощаджень домогосподарств як джерела формування інвестиційних ресурсів національної економіки;

- охарактеризувати сучасні тенденції розвитку фінансових технологій та можливості їх впровадження на фінансовому ринку України;
- проаналізувати досвід країн Європейського Союзу щодо використання фінансових технологій для розширення інвестиційних можливостей домогосподарств;
- визначити основні бар'єри доступу домогосподарств до фінансових технологій та сучасних інвестиційних продуктів;
- оцінити вплив фінансових технологій на формування інвестиційного потенціалу домогосподарств;
- розробити пропозиції щодо підвищення рівня фінансової інклюзії домогосподарств в умовах сучасних економічних реалій України.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, порівняльний і структурний аналіз, економіко-статистичні методи, індексний і трендовий аналіз, а також метод інтегральної оцінки для визначення рівня доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів.

Наукова новизна полягає у поглибленні теоретичних положень щодо ролі фінансових технологій у підвищенні інвестиційного потенціалу домогосподарств, а також у розробленні методичного підходу до оцінювання рівня доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів у цифровому середовищі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання сформульованих рекомендацій фінансовими установами, фінтех-компаніями та органами державного регулювання з метою підвищення фінансової інклюзії та активізації інвестиційної діяльності домогосподарств.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох глав, загальних висновків та списку використаної літератури. Зміст роботи висвітлено на 84 сторінках основного тексту і містить 7 таблиць, 19 рисунків та 50 посилань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТУПУ ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1.1. Домогосподарства як економічний суб'єкт фінансової системи.

Згідно з економічною теорією всі економічні суб'єкти поділяються на 3 основні групи, підприємства приватного сектору, підприємства державного сектору і домогосподарства. Валовий внутрішній продукт формують операції по всім видам економічної діяльності цих економічних суб'єктів із додаванням загальнонаціонального сальдо зовнішньо-економічної діяльності. Зважаючи на важливість державного і приватного секторів, варто зауважити, що основою економіки країни є домогосподарства. Саме споживання і інвестування домогосподарств створює умови для розвитку інших секторів економіки країни, які здебільшого обслуговують потреби домогосподарств. Розглянемо основні фактори що, обумовлюють основну роль домогосподарств у національній економіці. Домогосподарства є одночасно, як основним споживачем товарів і послуг вироблених у національній економіці, так і основним постачальником фінансових ресурсів на грошовий ринок (Рис 1.1)

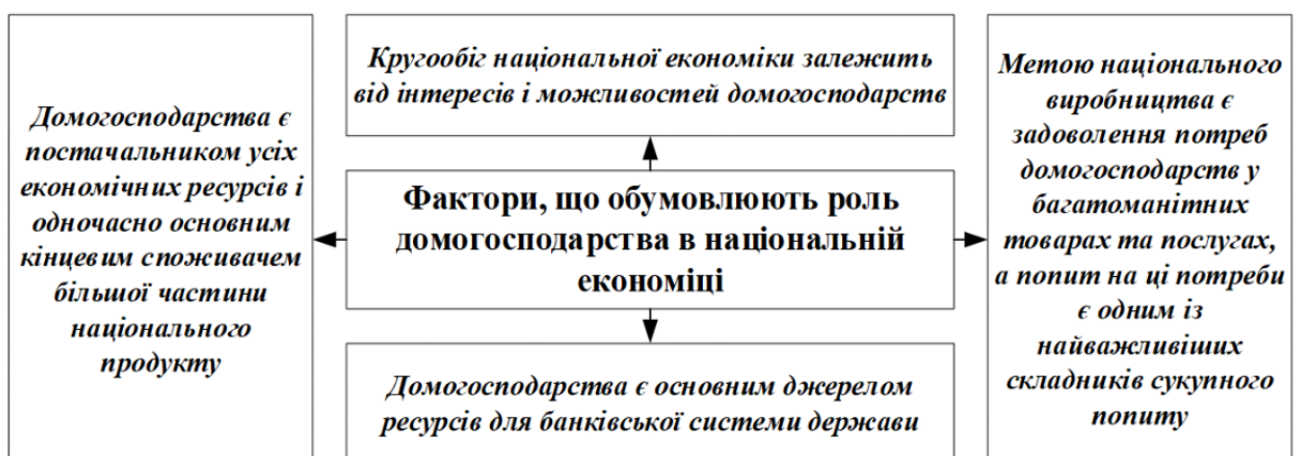

Рис. 1.1. Фактори, що обумовлюють роль домогосподарств в національній економіці
Джерело: побудовано автором на основі [11]

Виходячи з розуміння формуючого впливу економічних операцій домогосподарств на економіку країни, можна узагальнити, що саме фінансові ресурси домогосподарств є джерелом ресурсів для банківської системи, а їх інвестиційна діяльність є здоровим джерелом для розвитку економіки країни і рушійною силою для розвитку розширеного відтворення у приватному секторі національної економіки.

Також варто зазначити визначну роль домогосподарств при формуванні податкових відрахувань і досягненні соціально-економічної стабільності для країни, через перерозподіл доходів бюджету, що схематично показано на Рис 1.2.

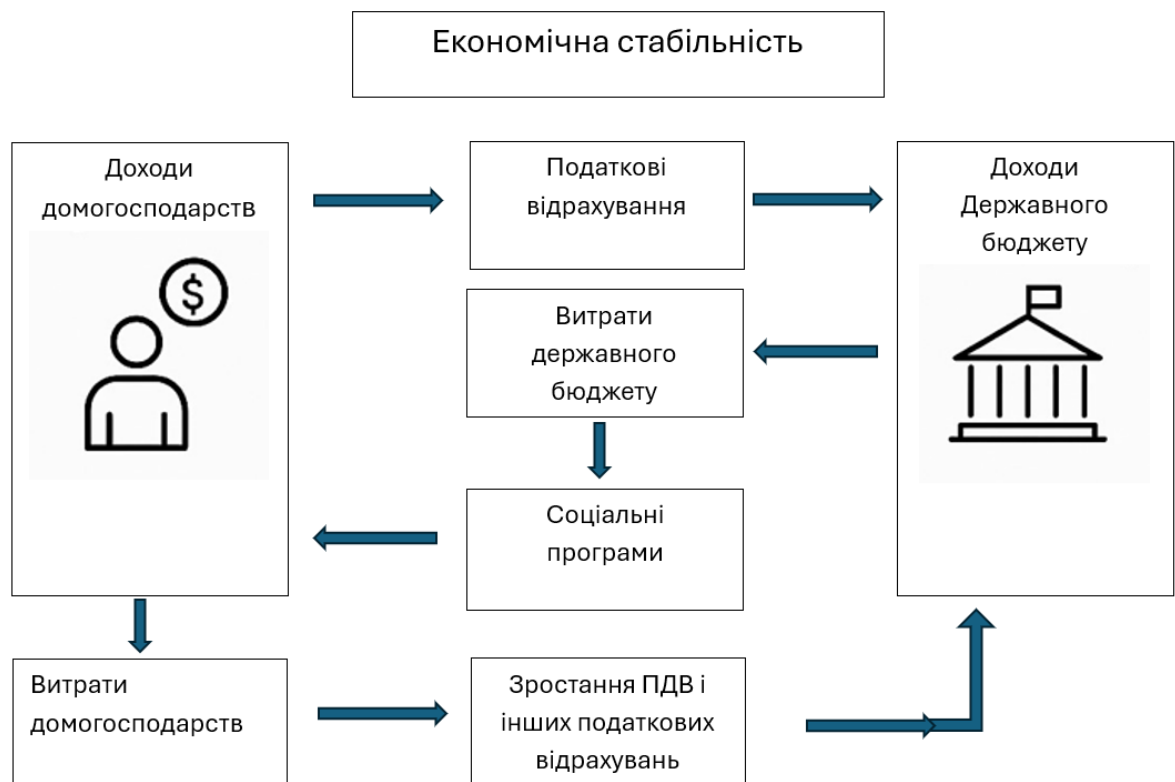

Рис. 1.2. Механізм досягнення економічної стабільності

Джерело: власна розробка автора

Рівень доходів домогосподарств напряму впливає на розмір податкових відрахувань, що спрямовуються в державний та місцеві бюджети. Чим більші доходи домогосподарств, тим більша податкова база і тим більший обсяг фіскальних надходжень до державного бюджету. Чим вищі доходи державного бюджету, тим ширші можливості для перерозподілу національного доходу та

фінансування соціальних програм, спрямованих на задоволення потреб незахищених і малозабезпечених верств населення. Чим більше рівень перерозподілу через соціальні програми, тим вище рівень соціально-економічної стабільності в країні. Фактор соціально-економічної стабільності забезпечує рівномірність процесів національної економіки і запобігає різким коливанням попиту або пропозиції на ресурси, товари та послуги. Соціально-економічна стабільність означає стан економіки, коли доходи домогосподарств є достатніми та передбачуваними. Саме стабільний рівень доходів і витрат забезпечує стабільний рівень споживання країни. Така стабільність підтримує економічне зростання, оскільки попит на товари й послуги залишається високим і рівномірним. Крім того, вона знижує ризик соціальних конфліктів через різке розшарування суспільства на багатих і бідних, сприяє більшій довірі до державних інститутів. Підсумовуючи можна сказати, що саме домогосподарства, їх рівень доходів і споживання, їх податкові відрахування та інвестиції є ключовими для здорового формування національної економіки.

1.2. Економічна сутність та класифікація інвестиційних ресурсів для домогосподарств

Інвестиційні ресурси домогосподарств - це частина фінансових ресурсів домогосподарств, яка формується в результаті фінансових операцій домогосподарств. Види фінансових операцій домогосподарств [1]:

1. Споживання
2. Заощадження
3. Управління ризиком
4. Інвестування

Інвестиційні ресурси формуються за рахунок заощаджень і можуть бути використані в процесі інвестиційної поведінки домогосподарств. У сучасній літературі теорія заощадження базується на деяких гіпотезах, зокрема ідеї життєвого циклу Ф. Модільяні [3] та І. Фішера; перманентного (постійного)

доходу М. Фрідмана, «багатство» доходу А. Барбо. Ці теорії стверджують, що домогосподарства планують своє споживання на основі середнього очікуваного доходу протягом усього життя, а не лише поточного доходу. Тому метою створення заощаджень є не лише отримання додаткового доходу в поточному періоді, але й бажання згладити криву споживання, щоб уникнути різких змін у добробуті в часи отримання меншого або не стабільного доходу. З цієї точки зору інвестиції розглядаються, як інструмент довгострокового фінансового планування, що дозволяє підтримувати стабільний рівень життя навіть у періоди зниження доходів, за рахунок чітких дій, які обмежують споживання в поточному періоді для формування заощаджень на майбутнє.

Заощадження є функцією і розглядаються, як засіб забезпечення споживання, яке не знижується після трудового періоду життя людини. Функція споживання матиме вигляд:

$$C = aWR + cYL,$$

де:

C – споживання;

WR – нагромаджене багатство;

a – гранична схильність до споживання нагромадженого багатства;

YL – трудовий дохід;

c – гранична схильність до споживання трудового доходу.

З формули видно, що WR – нагромаджене багатство є частиною ресурсів, які домогосподарства використовують на відкладене споживання, але множене (збільшене або зменшене) на деякий коефіцієнт a . Цей коефіцієнт визначає граничну схильність до споживання нагромадженого багатства. Варто зазначити, що ця схильність залежить від психологічної складової (внутрішні фактори), і економічної складової (зовнішні фактори) країни, або середовища в якому знаходиться домогосподарство. Якщо це середовище є фінансово не стабільним, обмеженим, з точки зору доступу до фінансових ресурсів і під дією високого ризику знецінення активів, чи втрати їх, через криміногенну ситуацію, коефіцієнт « a » буде збільшуватися. В свою чергу нагромаджене багатство, тобто заощадження і формують інвестиційні ресурси домогосподарства.

В загальному вигляді, згідно теорії І. Фішера, заощадження (S) для певного періоду часу $d1$, будуть дорівнювати доходи (Y) мінус споживання (C) в цьому періоді $d1$ [4].

$$S = Yd1 - Cd1$$

Головна економічна сутність заощаджень - це можливість трансформуватися в інвестиційні ресурси. А головна сутність інвестиційних ресурсів полягає в їх потенційній здатності генерувати додаткову вартість у майбутньому. Для домогосподарств це означає можливість забезпечення фінансової стабільності, підвищення рівня життя, створення резервів на випадок непередбачуваних обставин (зниження ризику), а також формування капіталу для реалізації довгострокових цілей (задоволення потреб) — таких як придбання нерухомості, фінансування освіти, медичне та пенсійне забезпечення тощо. Інвестиційна поведінка домогосподарств визначається, як сукупність дій та рішень, що приймаються домогосподарствами на фінансовому ринку з метою збереження, примноження та ефективного управління наявними фінансовими ресурсами.

У широкому розумінні, інвестиційна поведінка охоплює використання інтелектуального, інформаційного та фінансового потенціалу окремих домогосподарств для досягнення економічної вигоди в умовах окремо взятого ринку. У вузькому значенні інвестиційна поведінка домогосподарств розглядається як цілеспрямована діяльність окремих осіб, що передбачає застосування наявних на окремому ринку фінансових інструментів з метою отримання прибутку або іншої вигоди, у грошовій і негрошовій формах. Звернімо увагу на слово наявних. Чим менше наявних можливостей в рамках окремо взятого ринку тим вужче коло прийняття рішень і можливостей досягнення прибутку.

Форми інвестиційної поведінки домогосподарств є різноманітними та залежать від низки чинників, зокрема: мотиваційних установок, способів інвестування, джерел фінансування, типів фінансових інструментів, рівня фінансової грамотності, а також макроекономічних умов. [12]. Метою

інвестиційної поведінки є використання інвестиційних ресурсів на придбання активів з метою отримання доходу або збереження вартості в майбутньому. Вони є важливим елементом фінансової системи, оскільки визначають потенціал внутрішніх інвестицій країни.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що кількість нагромаджених заощаджень впливає потенційну можливість використати ці ресурси для споживання або інвестування, а кількість наявних можливостей ринку впливає на здатність домогосподарства перетворювати ці нагромадження у додатковий дохід через інвестування, а також забезпечувати собі незмінний рівень споживання в майбутньому, при несприятливих умовах зменшення доходів, або неочікуваних ризиках. Також необхідно додати, що джерелами інвестиційних ресурсів можуть бути не тільки заощаджені ресурси домогосподарств, а ще й такі ресурси, як власне майно, або зовнішні запозичення. Тому, зазначимо широку класифікацію інвестиційних ресурсів домогосподарств.

Інвестиційні ресурси домогосподарств можна класифікувати за кількома ознаками:

1. За джерелом походження:

- Внутрішні ресурси — власні заощадження, доходи від трудової діяльності, дивіденди, орендна плата, пенсійні накопичення.
- Зовнішні або запозичені ресурси — кредити, гранти, субсидії, фінансова допомога від держави або міжнародних організацій.

2. За формою:

- Грошові кошти та їх еквіваленти — готівка, депозити до запитання на рахунках банку, строкові депозити, електронні гроші (крипто валюти), цінні папери (акції, облігації), довгострокові фінансові інвестиції (прямі і опосередковані).
- Матеріальні ресурси — нерухомість, транспортні засоби, земельні ділянки, обладнання.
- Нематеріальні ресурси — інтелектуальна власність, освітній капітал, репутація, соціальні зв'язки тощо.

3. За терміном використання:

- Короткострокові ресурси — ті, що можуть бути мобілізовані протягом року (наприклад, поточні заощадження, короткострокові депозити).

- Довгострокові ресурси — ті, що використовуються протягом тривалого періоду (інвестиції в нерухомість, пенсійні фонди, довгострокові облігації).

4. За рівнем ризику:

- Низько ризикові ресурси — банківські депозити, державні облігації, страхові накопичення.

- Високо ризикові ресурси — інвестиції в акції, криптовалюти, венчурні проєкти, краудфандингові платформи.

5. За способом управління:

- Активні ресурси — ті, що потребують постійного управління та прийняття рішень (наприклад, інвестиції в бізнес).

- Пасивні ресурси — ті, що не потребують активного втручання (наприклад, депозити з фіксованою ставкою).

6. За рівнем ліквідності (швидкість перетворення в грошові кошти):

- Високоліквідні – активи, що можуть миттєво або протягом кількох днів бути перетворені в гроші без втрат вартості (наприклад, готівка, кошти на поточних рахунках).

- Середньо ліквідні – активи, що можуть бути реалізовані протягом 1 місяця – 1 року з незначними втратами вартості (наприклад, короткострокові депозити, облігації з близьким терміном погашення).

- Низько ліквідні – активи, реалізація яких потребує значного часу (понад рік) або призводить до суттєвих втрат вартості (наприклад, нерухомість, довгострокові інвестиції).

- Неліквідні – активи, що практично не можуть бути перетворені в гроші або втрачають більшу частину вартості при спробі продажу (наприклад, специфічне обладнання, унікальні активи без ринку збуту).

В контексті цифрової трансформації економіки, особливу роль відіграють фінансові технології, які розширюють можливості домогосподарств щодо

формування та використання інвестиційних ресурсів. Варто навести приклади таких технологій – це онлайн-платформи, мобільні додатки, блокчейн-рішення, P2P, краудфандинг — усе це сприяє демократизації доступу до інвестицій, знижує бар'єри входу та дозволяє ефективніше управляти інвестиційними ресурсами, а також впливає на формування інвестиційної поведінки домогосподарств.

Завдяки деяким новітнім фінансовим технологіям (онлайн-брокери, P2P, краудфандинг, robo-advisors, DeFi) інвестиційні ресурси домогосподарств отримали нові канали трансформації у продуктивні активи. Це збільшує фінансову інклюзію, знижує бар'єри входу, підвищує доступність інвестиційних продуктів і стимулює участь населення у фінансовому ринку.

Таким чином, інвестиційні ресурси домогосподарств є багатогранним економічним явищем, що охоплює різні форми активів, джерел фінансування та механізмів управління. Їх ефективне використання є запорукою сталого економічного розвитку як на рівні окремих сімей, так і на рівні національної економіки загалом.

1.3. Роль фінансових технологій у зниженні бар'єрів доступу до інвестиційних ресурсів

Сучасне інвестиційне середовище за рахунок стрімкого розвитку сучасних каналів зв'язку сприяє підвищеній ефективності операцій, тобто більшій прибутковості на одну операцію та/або більшій кількості операцій за одиницю часу. Швидкість рішень на фінансових ринках набуває особливого і домінуючого значення, особливо в умовах динамічних змін цін і очікувань на фінансові продукти і інструменти, а також більшою конкуренцією на фінансових ринках. Завдяки новітнім технологіям і швидким каналам зв'язку, ланцюг між споживачем фінансових послуг і постачальником значно зменшився, а створення все більшої кількості інноваційних і комплексних фінансових продуктів збільшують спектр можливих видів інвестування для всіх видів інвесторів. Особлива вимога сучасного інвестиційного середовища, це регламентовані і

прозорі правила гри для всіх його учасників, а також відкритий і легкий доступ до повної необхідної фінансово-економічної інформації, яка сприяє швидкості і об'єктивності прийняття фінансових рішень. Таке середовище не можливо було б без попереднього розвитку широко доступних швидких каналів передачі інформації, стандартизації звітності і фінансового законодавства, а також зручних платформ для здійснення моніторингу, розрахункових, інвестиційних та облікових операцій. Ще 20 років тому для проведення розрахункової операції, власник рахунку або уповноважена особа, мала особисто прийти в розрахункове відділення банку, дочекатися черги і провести всі заплановані операції знаходячись в касі банку. Іноді такі операції займали декілька годин і були неможливі в неробочий час. В сьогоdnішньому інвестиційному середовищі, такі рішення приймаються за хвилини в графіку 24/7 і не виходячи з офісу, тобто віддалено. Деякі види інструментів розрахунку, такі як вексель або чек, майже перестали використовуватися в деяких країнах, а якщо використовуються то більше в гібридному паперово-електронному вигляді. Після отримання, такі засоби відскановуються засобами комп'ютерної техніки, для віддаленого надсилання в банк електронними каналами зв'язку. Швидкість прийняття інвестиційних рішень збільшилася від кількох в день, до кількох протягом години, а у випадку платформ електронної торгівлі до тисяч операцій щохвилини.

У формуванні такого сучасного середовища, безпосередню участь приймають фінансові технології (FinTech), які стали ключовим фактором його розвитку. FinTech змінюють способи, якими всі види господарських суб'єктів, а особливо домогосподарства, отримують доступ до фінансових послуг. Особливої уваги набули засоби, завдяки яким приймаються рішення, щодо інвестування, споживання та управління своїми активами і зобов'язаннями. FinTech сприяє децентралізації фінансових процесів, зниженню трансакційних витрат, підвищенню прозорості та доступності інвестиційних інструментів.

Фінансові технології охоплюють широкий спектр інновацій — від мобільного банкінгу до блокчейн-рішень, від автоматизованих радників до

краудфандингових платформ. Їх вплив на домогосподарства особливо помітний у контексті фінансової інклюзії, тобто розширення доступу до фінансових послуг для широких верств населення, включаючи малозабезпечених громадян, молодь, пенсіонерів та мешканців сільських територій. Особливої уваги потребують формування доступу до фінансових технологій і зручних банківських додатків категорії населення з низьким рівнем доступу до телекомунікацій, низьким рівнем фінансової грамотності, віковими бар'єрами, інвалідністю тощо. Розширення фінансової інклюзії сприяє рівномірності доступу всіх верств населення до інвестиційних ресурсів, технологій накопичення і зберігання заощаджень, кредитування та інших. Із основних видів фінансових технологій можна переглянути на таблиці 1.1:

Таблиця 1.1.

Загальна класифікація фінансових технологій за призначенням

Категорія	Приклади технологій
Зв'язок	API-платформи, чат-боти, мобільні додатки,
Ідентифікація	Біометрія, ЕЦП, KYC/AML, блокчейн-ідентифікація
Розрахунки	Мобільні платежі, QR/NFC, криптовалюти, платіжні шлюзи, електронні гаманці
Облік і звітність	Хмарна бухгалтерія, фінансові трекери, ERP, автоматизована звітність, касові і фіскальні сервіси
Аналітика та прогнозування	Big Data, AI/ML, скоринг, прогнозування ризиків
Blockchain, Інвестування та управління активами	Робо-радники, трейдинг-платформи, краудфандинг, P2P інвестування, токенизація, розумні контракти, цифрові валюти
Страховання (InsurTech)	Цифрове страхування, автоматизована оцінка ризиків, мікрострахування
Кібербезпека	Шифрування, виявлення шахрайства, мультифакторна автентифікація (MFA)

Джерело: сформовано автором на основі [6].

Варто зауважити, що існує декілька методологій класифікації фінансових технологій. Зокрема варто виділити класифікацію за методологією Міжнародного Валютного Фонду та однієї з найбільших аудиторських компаній великої четвірки компанії Ernst & Young.

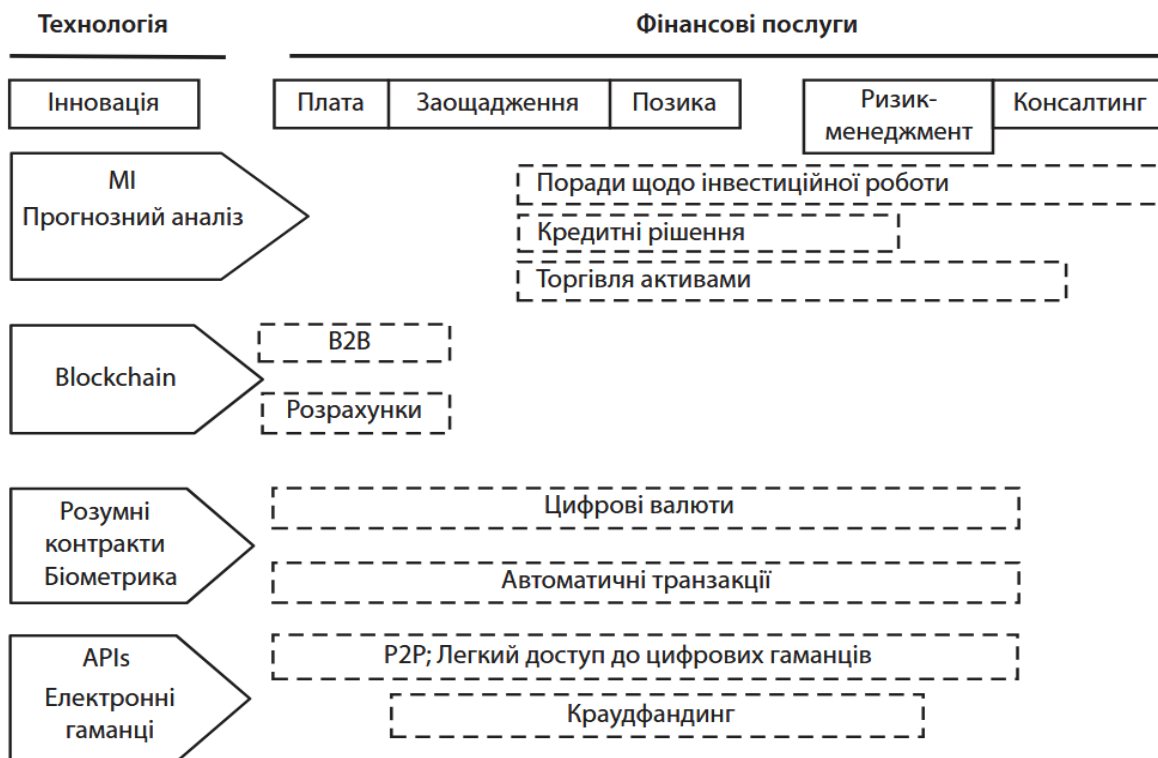

Рис. 1.3. Класифікація Фінтех послуг за методологією MBF

Джерело: сформовано на основі [45]

Також варто розглянути узагальнену таблицю Фінансових технологій FinTech-послуг за класифікацією аудиторської компанії Ernst & Young:

Таблиця 1.2.

Класифікація FinTech-послуг за методологією Ernst & Young

№ з/п	Категорія	FinTech послуги
1	Онлайн-платежі та перекази	Грошові перекази за кордон
		Валютні операції онлайн
		Платежі криптовалютою
		Платежі за допомогою мобільного телефону
		Небанківські грошові перекази
		Діяльність онлайн-банків
2	Фінансове планування	Інструменти фінансового планування онлайн
3	Інвестиції та заощадження	Інвестиції у режимі онлайн
		Кредитування фізичних осіб без участі банків
		Фондові операції в онлайн-режимі
		Фінансовий беттінг онлайн
		Інвестиції в платформи краудфандингового фінансування акціонерного капіталу
4	Грошові позики	Позики у режимі онлайн
5	Страховання	Автострахування із застосуванням тематики
		Медичне страхування
		Сайти для порівняння розміру страхових премій

Джерело: сформовано автором на основі [46].

Аналіз різних класифікацій фінансових технологій дає підстави стверджувати, що їх напрями та сутність є достатньо широкими й різноманітними. Вони охоплюють значний спектр послуг фінансового та суміжних ринків, орієнтованих на всі категорії господарюючих суб'єктів, а також на контролюючі органи та регулюючі установи.

Варто зазначити, що далеко не весь спектр фінансових технологій доступний для домогосподарства. Більшість фінансових технологій розроблена для використання спеціалізованими посередниками на фінансовому ринку та залишається недоступною для домогосподарств або дрібних інвесторів, які не мають ліцензії на здійснення фінансових операцій. До таких технологій належать, зокрема, міжбанківський валютний ринок, первинне розміщення облігацій державної позики, пільгове кредитування від міжнародних фінансових організацій, а також міжбанківські короткострокові кредити під гарантії центрального банку, B2B рішення тощо.

Згідно із стратегією НБУ для розвитку фінансових технологій до 2025 року [5], велика увага приділяється трирівневій системі фінтех ринку України, де центральне місце займають технології для корпоративного бізнесу, після них ідуть банківські екосистеми і останній рівень – це небанківські екосистеми, серед яких лише невеличку частку займають мобільні платформи всіх видів, які узагальнені і можуть частково бути розраховані на домогосподарства. Нажаль НБУ, як регулятор фінансового ринку, не виділяє напрямку зосередження уваги для інвестиційних платформ направлених на домогосподарства і дрібного не спеціалізованого інвестора. Виходячи з цього, доцільно виділити фінансові технології, що мають особливе значення для домогосподарств і можуть бути використані з інвестиційною метою. До таких належать:

1. Онлайн-платформи для інвестування (робо-адвайзинг, краудфандинг, P2P-кредитування), які забезпечують доступ до ринків капіталу без посередників.

2. Мобільні додатки для управління особистими фінансами, що дозволяють формувати портфель активів, контролювати витрати та здійснювати операції з цінними паперами.

3. Цифрові брокерські сервіси, інвестиційні супермаркети, сервіси з низькими комісіями, що відкривають можливість купівлі акцій, облігацій та ETF для дрібних інвесторів.

4. Платформи для купівлі криптовалют та токенизованих активів, які стають альтернативним інструментом диверсифікації.

5. Сервіси колективного інвестування (інвестиційні фонди, онлайн-кооперативи, краудфандингові платформи) забезпечують можливість об'єднання фінансових ресурсів домогосподарств для доступу до більш прибуткових активів або реалізації масштабних інвестиційних проєктів, які неможливо здійснити індивідуально.

Такі сервіси сприяють розширенню фінансової інклюзії для домогосподарств. диверсифікації ризиків, підвищенню ефективності використання капіталу.

Особливої уваги заслуговують сервіси, які забезпечують віддалений доступ для домогосподарств до доступних фінансових ресурсів під час кризових ситуацій, військового стану, проблем із енергопостачанням, повітряних тривог. Сервіси, що надають можливість забезпечувати стійкість і безперебійність процесів накопичення, обліку, інвестування, кредитування і використання фінансових ресурсів домогосподарств. Легкість і швидкість доступу до фінансових ресурсів є визначальним фактором для швидкого відновлення післявоєнної України. Наявність доступних ресурсів на фінансовому ринку України у військовий і після військовий час, є важливим методом стимулювання підприємницької активності і джерелом створення додаткової вартості. Фінансові технології, сприяють доступності фінансових ресурсів, а доступні фінансові ресурси підвищують швидкість грошово-товарного циклу (Г-Т-Г) і кредитного циклу. Тобто фінансові технології є інструментом підвищення швидкості обігу інвестиційних ресурсів і інструментом для пришвидшення

кредитного циклу. Циклу від розміщення інвестиційних ресурсів в якості кредиту для споживача, який потребує додаткових інвестицій, до моменту повернення коштів із платою за користування, тобто доданим відсотком. Деякі економісти, зокрема Баррі Айхенгрін та Хайман Мінський, розглядають кредитні цикли як ключовий механізм, що визначає динаміку економічного розвитку країни. Кредитний цикл зазвичай проходить чотири основні фази: експансія (збільшення банківського кредиту – масове іпотечне кредитування у США на початку 2000-х), перегрів за рахунок зростання запозичень (надмірне боргове навантаження та спекулятивні інвестиції, як приклад формування «бульбашки» на ринку нерухомості перед кризою 2008 року), скорочення (відсутність можливості обслуговувати надмірний борг, падіння цін на активи в які активно інвестували на стадії перегріву, неплатоспроможність позичальників, банкрутства, приклад – хвиля дефолтів і банкрутств банків у 2008–2009 роках) та стабілізація (повернення на першу стадію, очищення балансів і поступове відновлення довіри, як при рекапіталізації банків та відновлення кредитування у 2010-х роках). У деяких випадках перегрітий кредитний цикл, за умов слабого регулювання, може призводити до значних фінансових потрясінь, однак відновлювальна фаза наступного циклу зазвичай починається з вищої базової позиції порівняно зі стартом попереднього. Прискорення кредитного циклу безпосередньо впливає на інвестиційні можливості як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки загалом, формуючи засади економічної активності та рівень прибутковості господарської діяльності. Отриманий прибуток у подальшому спрямовується на інвестування або споживання, забезпечуючи повторюваність циклу [47,48].

Фінансові технології відіграють в цьому циклі роль турбонадуву (технологія збільшення потужності двигуна автомобіля), який пришвидшує сам цикл. На рисунку 1.4 можна візуально побачити узагальнений приклад кредитного циклу за Баррі Айхенгріном.

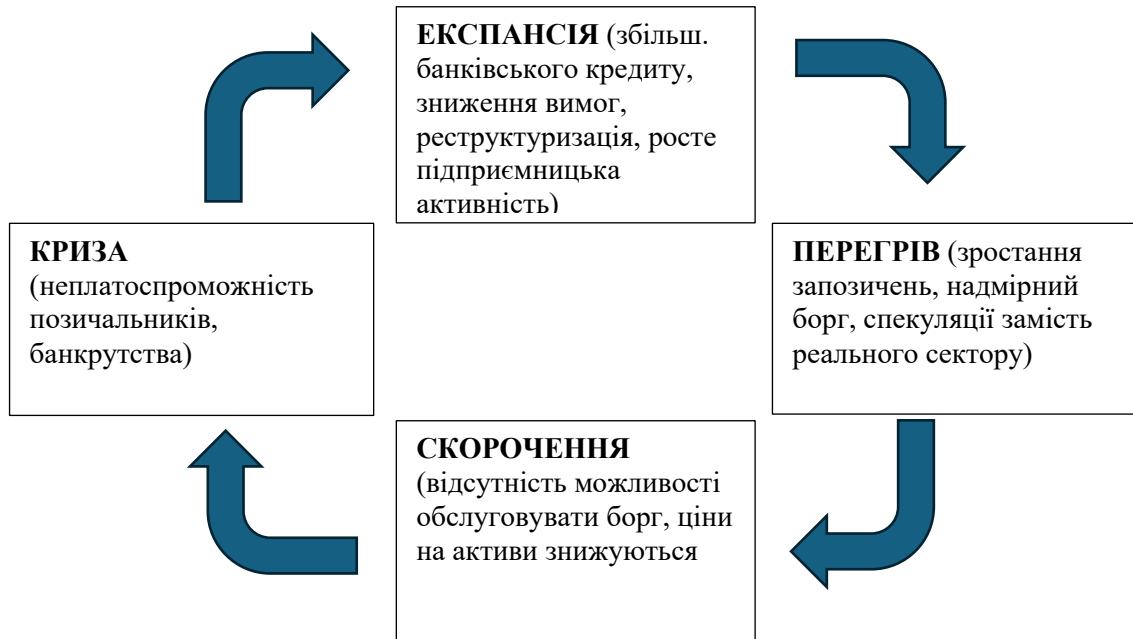

Рис. 1.4. Кредитний цикл за Баррі Айхенгріном

Джерело: сформовано на основі [47]

Варто додати, що пришвидшений кредитний цикл, який побудований на засадах спекулятивного характеру, поступово буде призводити до фінансових криз, тому одним із важливих елементів стабільної економіки і запобігання фінансових криз є розвиток реального сектору економіки, на відміну від сприяння спекулятивним операціям. Тому, на мою думку, додаткові фінансові інвестиції, що стануть більш доступними через вплив новітніх фінансових технологій, мають бути спрямовані в реальний сектор для задоволення виробничих потреб і забезпечення економічного зростання для приросту ВВП країни за рахунок виробництва товарів і послуг. Також, важливо сказати, що особливої уваги потребує перша фаза циклу - підвищення обсягів кредитування і полегшення умов обслуговування боргу. Ця фаза в Українській економіці, на мою думку так і не наступила через суб'єктивні і об'єктивні причини. За для задоволення потреб стійкого розвитку підприємства потребують доступу до доступних джерел фінансування, але на сучасному етапі розвитку України, ще до військового стану і протягом нього, український фінансовий ринок залишається занадто обмеженим і необумовлено дорогим. Основними джерелами фінансування залишається банківський кредит із високою платою за

ризик. Ризики, які вкладаються в розміщення коштів на українському ринку роблять ставки кредитування значно перевищеними в порівнянні із іншими країнами Євро зони. Тобто премія за ризик перевищує бажання підприємства брати в борг, що запобігає стійкому економічному розвитку, не створює ефекту фінансового важелю і уповільнює розвиток економіки.

Група фінансистів і економістів світового рівня, серед яких Кеннет Рогофф, Юрій Городніченко, Баррі Айхенгрін та Сергій Гурієв, запропонували стратегію виходу з кризи для української економіки, обумовленої військовим часом. Однією із запропонованих політик є опора на внутрішні фінансові ресурси країни, такі як внутрішні запозичення. Відмічено, що Україні краще покладатися на власні внутрішні забезпечення економіки ніж на зовнішні запозичення чи монетарні або фіскальні заходи. Також, оскільки Україна реально відокремлена від ринку світового капіталу, єдиним реалістичним джерелом нових запозичень для економіки є внутрішній ринок. [20]. Виходячи з цих міркувань, сучасні фінансові технології, застосовані у зручному і доступному вигляді є важливою альтернативою для розвитку підприємництва у кризовий і після кризовий час. Фінансові технології, особливо технології децентралізованого доступу до фінансових ресурсів (такі як P2P кредитування), стануть інструментом домогосподарств і дрібних позичальників, для задоволення фінансових і інвестиційних потреб. Використання таких інструментів спроможне підвищити швидкість кредитного циклу, покращити пожвавлення економіки і післявоєнного відновлення за рахунок перерозподілу вже наявних фінансових ресурсів у більш прибуткові проєкти, а також спроможне залучити додаткові ресурси домогосподарств, які зберігаються в готівці, поза кредитному циклу, через низьку довіру до банківської системи.

1.4. Методичні підходи до оцінювання доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів

За походженням коштів, основні джерела інвестицій для домогосподарств можуть бути внутрішніми і зовнішніми, тобто власними і запозиченими. Доступність джерел інвестицій для домогосподарств означає легкість, розмір і швидкість з якою домогосподарство може отримати кошти, а також ціну на запозичений капітал і регламентоване цільове використання коштів, які можуть бути використані домогосподарством в якості інвестиційного ресурсу. Оцінка доступу домогосподарств до інвестицій є важливим етапом аналізу їх фінансової поведінки та потенціалу участі у розвитку національної економіки. Методичні підходи до такого оцінювання передбачають використання комплексу кількісних та якісних показників, що характеризують можливості, обмеження та мотиваційні чинники процесу інвестування. Основні методичні підходи:

1. Соціально-економічний підхід. Цей підхід оцінює економічну спроможність домогосподарств інвестувати, виходячи з рівня доходів, заощаджень та структури витрат. Він дозволяє визначити, яка частина населення реально має надлишкові ресурси для інвестицій. Показники включають частку заощаджень, інвестиційну активність та фінансову стійкість домогосподарств.

2. Фінансово-інституційний підхід. Оцінює доступність фінансових інструментів, які можуть використовувати домогосподарствами, це: депозити, кредити, інвестиційні платформи, часткові та боргові фінансові інструменти. Враховує умови входу, ставки, ризики та вимоги фінансових установ. Показує, наскільки інституції сприяють або обмежують інвестування населення.

3. Поведінковий підхід і фінансова грамотність. Аналізує рівень фінансових знань, навичок та ставлення домогосподарств до інвестицій і ризиків. Досліджує, чи готові люди інвестувати, чи довіряють фінансовим установам і чи вміють оцінювати інвестиційні можливості. Підкреслює роль психологічних і інформаційних бар'єрів у процесі інвестування.

4. Інфраструктурний підхід. Оцінює наявність і доступність інфраструктури, необхідної для інвестування: банків, брокерів, онлайн-платформ, інтернету. Досліджує регіональні відмінності та цифрові можливості населення. Визначає, наскільки фізична й цифрова інфраструктура забезпечує рівний доступ до фінансових послуг.

5. Інституційно-правовий підхід. Аналізує законодавство, регулювання та захист прав інвесторів. Враховує податкові стимули, процедурні бар'єри та прозорість фінансового ринку. Дає оцінку того, наскільки правове середовище сприяє чи стримує інвестиції домогосподарств.

6. Комплексний підхід. Поєднує дані з усіх попередніх підходів і формує інтегральний показник доступу до інвестиційних ресурсів. Дозволяє комплексно оцінити економічні, соціальні, інституційні та поведінкові чинники. Забезпечує збалансовану характеристику інвестиційного потенціалу домогосподарств.

Таблиця 1.3.

Методичні підходи до оцінки доступу домогосподарств до інвестицій

Підхід	Сутність	Що оцінюється	Основні індикатори	Методи
Соціально-економічний	Визначення фінансової спроможності домогосподарств інвестувати	Доходи, витрати, заощадження, інвестиційна активність	Інвестиційна спроможність, частка заощаджень, частка домогосподарств що інвестують	Статистичний аналіз, коефіцієнти, порівняння
Фінансово-інституційний	Доступність фінансових інструментів та умов інвестування	Банківські продукти, онлайн-платформи, ставки, вимоги	Індекс доступності фінансових інструментів, коеф. кредитної доступності	Інституційний аналіз, порівняння ринку
Поведінковий	Мотивація, ризикові переваги, рівень знань населення	Психологічні та інформаційні бар'єри	Індекс фінансової грамотності, індикатори інвест. поведінки	Опитування, факторний аналіз
Інфраструктурний	Наявність фізичної та цифрової фінансової інфраструктури	Доступ до банків, інтернету, брокерів	Індекс фінансової інклюзії, цифрової інклюзії	Картування, статистика
Інституційно-правовий	Регуляції, права інвестора, податкові стимули	Законодавчі бар'єри та стимули	Індекс інституційних умов інвестування	Нормативний аналіз
Комплексний	Інтегральна оцінка доступу до інвестицій	Узагальнення кількох аспектів	Інтегральний індекс доступу до інвестицій (ІІДІ)	Нормування, вагове агрегування

Джерело: власна розробка автора

Оптимальним є комбінований або комплексний підхід: індикаторна база + інтегральний індекс + статистичний аналіз + опитування. Це дозволяє оцінити не лише кількісні параметри доступу, а й якісні аспекти (зручність, довіра, цифрова інклюзія).

Спробуємо оцінити доступ домогосподарств до інвестицій за цими підходами і дати інтегральну комплексну оцінку.

1. Соціально-економічний підхід

Плюси:

- Заощадження населення: згідно з даними Мінфіну, вклади фізосіб у банках на 1 серпня 2025 року — понад 1,3 трлн грн.
- Дохідність ОВДП: інвестиції населення в державні цінні папери (ОВДП) зростають, обсяг інвестицій фізосіб в ОВДП за поточний рік (1 березня 2024 – 1 березня 2025) виріс на 33% до 267 млрд грн.

Мінуси / Обмеження:

- Хоча заощаджень багато, не всі заощадження йдуть в «інвестиції» — значна частина залишається на депозитах або поза інвестиційним циклом, а не перекладається в ризикові або ринкові інструменти.
- Інфляція та макроекономічні ризики: за інфляційним звітом НБУ, інфляція в 2025 році прогнозується на рівні ~8,7%. Це знижує купівельну спроможність заощаджень.

Оцінка (в шкалі 0–1): соціально-економічна спроможність для інвестування — приблизно 0.5 (потенціал присутній, але не достатній, не весь обсяг заощаджень йде в інвестиції).

2. Фінансово-інституційний підхід

Плюси:

- Популярність і зростання інвестицій в ОВДП: населення активно інвестує саме в державні облігації, що є легкодоступним для багатьох інструментом через банки та брокерські платформи.

- Високі ставки за ОВДП: в інфляційному звіті НБУ згадується, що доходність ОВДП може становити 15–16% (до оподаткування), що робить їх привабливими інвестиційними інструментами.

- Депозити: населення має значні вклади, які зростають протягом останніх років, що свідчить про довіру до банків: строкові гривневі депозити складають значну частку коштів клієнтів банків.

Мінуси / Ризики:

- Обмежена диверсифікація: основні інструменти, в які інвестує населення — це саме депозити й ОВДП, тоді як доступ до інших інструментів (акції, інвестиційні фонди, приватні облігації, Р2Р) може бути обмеженим через низьку альтернативність, низьку популярність, ризики, або недовіру.

- Інституційні бар'єри: війна, економічна нестабільність можуть обмежувати розширення брокерської діяльності, інвестиційних платформ, особливо в регіонах.

Оцінка:

- Індекс доступності фінансових інструментів: можна дати приблизну оцінку 0.35 — низька доступність, малий спектр доступних фінансових інструментів, не всі інструменти рівномірно доступні.

- Коефіцієнт кредитної доступності: можна вважати, що кредит доступний тільки частині домогосподарств — «нижче середнього» рівень доступності.

3. Поведінковий підхід

Плюси:

- Попит на ОВДП росте, що говорить про певну фінансову свідомість серед населення: люди готові вкладати в цінні папери, а не лише зберігати гроші на депозитах.

- Зростання заощаджень у банках також вказує, що люди бачать банківські рахунки як спосіб накопичення.

Мінуси:

- Фінансова грамотність загальна для країни відмічена НБУ як слабка

- Низька довіра до фінансових інституцій в цілому
- Існує обмежений рівень знань про складні інвестиційні інструменти, особливо про фондовий ринок або альтернативні інструменти — через це населення може уникати ризикових активів.
- Частина населення занадто обережною через економічну нестабільність, війну, інфляцію — це стримує готовність інвестувати в довгострокові / ринкові інструменти.
- Частина накопичень зберігається у готівці «під матрацом»

Оцінка:

- Індекс фінансової грамотності: приблизно 0.4 нижче середнього, якщо враховувати зростаючу практику інвестування в ОВДП.
- Індекс схильності до інвестування: можна оцінити на 0.2, враховуючи збільшення вкладень в ОВДП.

4. Інфраструктурний підхід

Плюси:

- Банківська система досить розвинута: є достатня кількість банків, через які населення може отримати доступ до банківських продуктів, депозитів та ОВДП.
- Брокерські сервіси та платформи, як мінімум для ОВДП, існують (доступ через банки, мобільні/онлайн-платформи), що полегшує інвестування фізичних осіб у державні облігації.

Мінуси / Ризики:

- Доступ до продуктів національного фондового ринку відсутність через відсутність торгів, доступ до зовнішнього фондового ринку зачинений, через заборону виводу грошей за кордон, доступ до інфраструктури може бути обмежений у регіонах, особливо в зонах, наближених до бойових дій або зруйнованої інфраструктури.
- Цифровий ризик / бар'єри: не всі домогосподарства мають достатню цифрову грамотність чи надійний інтернет, щоб користуватись онлайн-інвестиційними платформами.

Оцінка:

- Індекс фінансової інклюзії: можна дати 0.6 — значна частина населення має доступ до банківських послуг, але не всі інструменти рівномірно доступні.
- Індекс цифрової доступності: приблизно 0.6, з урахуванням цифрових бар'єрів у деяких регіонах і для деяких верств населення.

5. Інституційно-правовий підхід

Плюси:

- Уряд та регулятори стимулюють участь населення в ОВДП: зростання інвестицій населення в ОВДП (фізособи) говорить, що правова та інституційна структура для цього інструменту є достатньо налагодженою.
- Податкові стимули: доходи від ОВДП можуть бути привабливими через пільгові ставки оподаткування (хоча оподаткування та деталі відрізняються від типу інструменту).

Мінуси:

- Крім ОВДП інші фінансові інструменти майже відсутні
- Фондовий ринок майже паралізований
- Правова база не сформована і не готова до новітніх фінансових інструментів, платформ, P2P та інших видів інвестування
- Незахищеність деяких груп населення: фінансова інклюзія у вразливих зонах (де є бойові дії чи руйнування) може бути обмежена, як вказує Міністерство фінансів.
- Законодавчі та регуляторні ризики: війна, економічна нестабільність підвищують невизначеність, що стримує розвиток ринку і нових інструментів

Оцінка:

- Індекс правових інструментів: приблизно 0.4 — правові умови не сформовані для сучасного ринку, але дозволяють інвестування через державні облігації, не всі інструменти розвинені й не в усіх регіонах однаково доступні.

Підсумкова (комплексна) оцінка: ІДІ (індекс доступу до інвестицій).

Оцінка буде коливатися в межах від 0 до 1, де 0 відображає повну відсутність кожного із індикаторів, а 1 максимальну розвинутих на основі суми індикаторів.

Визначимо вагу кожного із 5-ти індикаторів в частках від 100%, де 100% буде означати ціле, тобто суму всіх 5 зазначених індикаторів. Припустимо, що частка впливу економічного потенціалу — 20%, частка впливу інституційного доступу — 20%, частка впливу поведінки — 15%, частка впливу інфраструктури — 25%, частка впливу правових умов — 20%)

Зведемо значення індикаторів в один перелік:

- економічна спроможність ~ 0.5
- доступ інструментів ~ 0.35
- поведінкова готовність ~ 0.4
- інфраструктура ~ 0.6
- правові умови ~ 0.4

Тоді інтегральний показник Індекс Інтегральний Доступності Інвестицій буде дорівнювати сумі часток помножених на коефіцієнт індикатора, і буде дорівнювати:

$$\text{ІІДІ} = 0,2*0,5+0,2*0,35+0,15*0,4+0,25*0,6+0,2*0,4 =$$

Розрахунок:

$$0,2 * 0,5 = 0.1$$

$$0,2 * 0,35 = 0.07$$

$$0,15 * 0,4 = 0.06$$

$$0.25 * 0.6 = 0.15$$

$$0,2 * 0,4 = 0.08$$

$$\text{Сума} \approx 0.46$$

Тобто $\text{ІІДІ} \approx 0.46$ (в шкалі від 0 до 1), що можна інтерпретувати як «середній», не високий доступ: домогосподарства мають декілька реальних інструментів й можливостей інвестувати, але є суттєві обмеження у виборі інструментів, недостатня правова база і захист інвестора, не достатня обізнаність і фінансова грамотність, не всі інструменти доступні або популярні, є ризики, інституційні та поведінкові бар'єри.

Отримавши значення Інтегрального показника доступності можна зробити висновок, що сучасний доступ українських домогосподарств до інвестицій є середнім, або трохи нижче середнього. Це свідчить про недостатню розвинутих середовища, що впливає на недоотримання прибутку через упущені можливості.

Висновки до розділу 1

У першому розділі досліджено теоретико-методологічні основи доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів. Встановлено, що домогосподарства відіграють важливу роль у національній економіці як джерело формування заощаджень, які можуть трансформуватися в інвестиційні ресурси. Розкрито економічну сутність інвестиційних ресурсів домогосподарств та їх класифікацію за видами і рівнем ліквідності.

Особлива увага приділена ролі фінансових технологій у сучасному інвестиційному середовищі: вони виступають ключовим інструментом підвищення доступності фінансових послуг, сприяють фінансовій інклюзії та розширюють можливості домогосподарств для ефективного розміщення заощаджень.

Проаналізовано методичні підходи до оцінки доступу домогосподарств до інвестицій, що дозволяє визначити рівень фінансової інклюзії та бар'єри, які обмежують участь населення в інвестиційних процесах. Теоретичні положення, викладені у розділі, створюють основу для подальшого аналізу практичних аспектів використання фінтех-інструментів та розробки пропозицій щодо їх удосконалення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДОСТУП ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

2.1. Аналіз сучасних фінансових технологій, що сприяють інвестуванню домогосподарств.

Протягом останніх двох десятиліть широкого розвитку набувають новітні технології у сфері телекомунікацій, і засновані на них сучасні фінансові технології. Стрімкого розвитку набувають технології швидких каналів зв'язку, мережі інтернет, www, GSM телефонія та швидкі канали мобільного зв'язку. Наступним кроком розвиваються засновані на цих технологіях віддалений банкінг, а також платіжні системи, потім мобільні додатки, додатки управління бюджетом, додатки доступу до фінансових ринків і фінансових інструментів, що покращують доступ економічних суб'єктів до фінансових ресурсів. Розвиток каналів зв'язку і технологій напряду впливає на пришвидшення швидкості обігу грошей і пришвидшення кредитного циклу в економіці. Разом з фінансовими технологіями широкого розвитку набувають суміжні до фінансових технології, а саме - технології перевірки особистості (ідентифікація, обробка біометричних даних), технології оцінки платоспроможності (скорінг), побудови фінансових планів і стратегій (Робо адвайзери), технології торгівлі на ринку цінних паперів і обліку активів, а також різноманітні елементи DeFi (децентралізованих фінансів), такі як крауд фандінг, крауд інвестінг, P2P кредитування тощо.

Завдяки цим технологіям спостерігається зростання фінансової інклюзії і покращується доступ домогосподарств до фінансових ресурсів. Також варто зазначити, що розвиток мобільного банкінгу, краудфандингу, P2P, блокчейн-рішень та інших інноваційних інструментів, створюють нові можливості для залучення капіталу для великого спектру суб'єктів господарювання і потужним напрямком для інвестування. Домогосподарства починають набувати риси прямих учасників фінансового ринку, оминаючи низьку фінансових посередників,

а в деяких випадках отримують можливість приймати участь в операціях на ринках, з яких вони (домогосподарства) раніше були виключені повністю.

Розглянемо низку існуючих в світі фінансових технологій із урахуванням їх переваг і недоліків, а також відповідно до їх доступності (представленості) на українському ринку на Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Фінансові технології, що можуть бути використані домогосподарствами в інвестиційних цілях

№	Інструмент	Короткий опис	Переваги	Недоліки	Доступність для інвестора (в Україні)	Доступність для позичальника (в Україні)
1	DeFi	Децентралізовані фінансові системи залучення або надання інвестицій, з обов'язковим виконанням: позики або обміну у смарт-контрактах	Безкордонність; програмованість; можливі високі річні відсотки	Волатильність; баги/хаки; ризики мостів/протоколів; правова невизначеність	Середня (потрібні крипто гаманці і карти в іноземних банках)	Не надають позички в Україні
2	Краудінвестинг	Збір інвестицій від великої кількості дрібних інвесторів, Інвестиції в стартапи/проекти за частку або позику	Доступ до ранніх проєктів; потенціал високої дохідності	Високий ризик втрати; низька ліквідність; інформаційна асиметрія	Низька , український ринок не сформований, вхід від 500 тис грн в інвестиціях у землю, міжнародний ринок обмежений	Низька , маленький вибір компаній, за звичай компанії обслуговують власний проєкт
3	P2P-кредитування (person to person)	Позики фізособам/бізнесу через спеціалізовані платформи	Пасивний дохід; диверсифікація; контроль ризику по позиках	Дефолти; ризик платформи; ліквідність	Низька (діючі платформи не працюють, до іноземних обмежений доступ, високі ризики]	Низька (законодавча база не сформована, діючі платформи не працюють, нових не з'являється)
4	P2P під заставу	Кредити під активи або викуп рахунків	Краще забезпечення; короткі строки	Оцінка застави; юр. реалізація; ризик платформи	Низька , Компанії не працюють через війну і обмеження НБУ	Низька , Компанії не працюють через війну і обмеження НБУ

5	Необанки з інвест функціями	Мобільні банки (без класичних відділень) з брокериджем/скарбничками/крипторинком	Усе «в одному додатку»; швидкий онбординг	Обмежена продуктова лінійка; ризики партнерів	Висока , мобільні додатки великих банків(Privat Bank, Mono Bank, Sense Bank)	Висока , мобільні додатки великих банків(Privat Bank, Mono Bank, Sense Bank)
6	Скарбнички під %	Автоматичні заощадження із невеликою дохідністю	Формує звичку; низький ризик (регульовані)	Низька реальна дохідність; нижче рівня інфляції	Не підходить для інвестора через низьку дохідність	Не підходить для позичальника, не надають позики
7	Онлайн нео-брокери облігацій (ОВДП/корп.)	Купівля державних, муніципальних і корпоративних облігацій онлайн	Передбачувані купони; нижчий ризик, пільгове оподаткування	Кредитний/ставковий/валютний ризик, обмежений випуск	Висока , мобільні додатки великих банків і інвест компаній (Univer, NovaPay)	Висока , мобільні додатки великих банків і інвест компаній (Univer, NovaPay)
8	Біржеві інвест фодди (ETF)	Простий доступ до ринків/секторів через ETF, можна купити частку однієї акції	Диверсифікація; низькі витрати; прозорість	Ризик ринку/валюти; tracking error	Низька (через іноземних брокерів, треба мати карту в іноземному банку)	Недоступно для українських компаній
9	Мікро Фінансові організації (Мікроінвестування)	Інвестування під довіру або гарантії, для видачі мікрокредитів домогосподарствам через мобільний додаток	Дуже низький поріг; формує інвест-звичку	Дрібні внески «з'їдають» комісії; помірна дохідність	Низька , частина МФО перестала приймати гроші від фізосіб	Висока (онлайн і мобільні додатки)
10	Криптобіржі (CeFi), стейкінг/депозити	Централізовані біржі з торгівлею/стейкінгом криптоактивами	Ліквідність; простий UX; програми доходу	Ризик біржі/делістингів; регуляторні зміни	Середня , обмеження вводу/виводу коштів від НБУ, обмеження р2р переказів з фіатної карти	Не підходить для позичальника, не надають позики
11	Токенізовані реальні активи (RWA)	Токени на базові активи (облігації, нерухомість тощо)	Фракціонування; глобальний доступ	Правові/кастодіальні ризики; ліквідність	Не доступне в Україні , не сформована законодавча база	Не доступне в Україні , не сформована законодавча база

№	Інструмент	Короткий опис	Переваги	Недоліки	Доступність для інвестора (в Україні)	Доступність для позичальника (в Україні)
12	Crowdfunding у нерухомість / REIT	Купівля частини нерухомості через спеціалізовані платформи або біржові REIT	Пасивний дохід; диверсифікація	Ліквідність (приватні угоди); ринок нерухомості	Середня , початковий ринок, велика ціна входу (S1 - від 3 тисяч доларів)	Середня , початковий ринок, велика ціна входу (S1 - від 3 тисяч доларів)
13	Robo-advisors	Роботизовані радники, для прийняття фінансових рішень або оцінці платоспроможності позичальника: (ETF/облігації) під ваш ризик-профіль	Низькі комісії; авт ребаланс; простота	Ризик ринку; обмежена персоналізація	Середня (через міжнародних Провайдерів)	Не підходить для позичальника, не надають позики
14	Тематичні ESG або інші облігації	Портфелі за темами (AI, зелена енергія, допомога ветеранам)	Відповідність цінностям; фокус на тренди	Концентраційний ризик; незабезпеченість, низька дохідність (нижче інфляції)	Мала (обмежений вибір компаній і проєктів, Finstream - 6% річних)	Мала (обмежений вибір компаній і проєктів, Finstream - 15% річних)

Джерело: складено автором на основі [7-10]

З таблиці видно, що представленість технологій на українському ринку достатньо велика, але разом із тим частина технологій має низьку доступність, як для позичальника так і для інвестора через низку об'єктивних і суб'єктивних факторів, як обмеження участі українських громадян у світових провайдерів, обмеження НБУ по виводу грошових коштів за кордон так і недостатній розвиток самих технологій через недостатню популярність, чи відсутність інформації про неї у користувачів.

Одна із 4х найбільших аудиторських компаній «великої четвірки», робить що піврічне дослідження розвитку фінансових технологій у світі, а також основних новин фінтех продуктів, угод купівлі-продажу, злиття-поглинання між гравцями ринку ФінТех.

У звіті за друге півріччя 2024 року KPMG «Pulse of Fintech» [43] говориться, що на долю Північної та Південної Америки у другому півріччі припала найбільша частка фінтех-інвестицій (31 млрд доларів США), включаючи кілька угод вартістю понад 1 млрд доларів США (Nuvei — 6,3 млрд доларів США, Envestnet — 4,5 млрд доларів США, Candescent — 2,45 млрд доларів США, Transact Campus — 1,6 млрд доларів США, Bridge — 1,1 млрд доларів США). Для порівняння, регіон Європи, Близького Сходу та Африки (EMEA) залучив 7,3 млрд доларів США, в тому числі придбанням нідерландського банку Knab Bank за 561 млн доларів США, а Азійсько-Тихоокеанський регіон (ASPAC) — 5,5 млрд доларів США, в тому числі придбання філіппінського банку Mynt на суму 788 млн доларів США. Найбільш «гарячою» підгалуззю фінтеху у 2024 році залишалася сфера платежів, яка залучила 31 млрд доларів США інвестицій, за нею йдуть цифрові активи та валюти (9,1 млрд доларів США) і регуляторні технології (7,4 млрд доларів США).

Основні тренди розвитку і угоди купівлі відбулися за напрямками:

1. Електронні платежі
2. B2B
3. Цифровий банкінг
4. Споживче фінансування
5. Послуги для фінтеху

Виходячи із звіту можна зробити висновок, що саме ці технології у 2024 році є найбільш популярними і що цей тренд збережеться і на 2025 рік.

Тенденції українського фінтех-ринку. У звіті української асоціації фінтех UAFIC за 2024 ідеться про те, що найпопулярнішою сферою діяльності серед фінтех-компаній України по результатам 2024 року є сфера

ІТ, на другому місці – платежі та грошові перекази, на третьому – споживче кредитування. Частка останніх зменшилася з 12% у 2023 році до 7% у 2024 році. Зменшилася частка і необанків – з 7% у 2023-му до 4% у 2024 році. А також з'явилася така сфера, як фінтех-інвестування.

Український фінтех під час війни продовжує розвиватися. Близько 57% опитаних фінтех-компаній відзначили збільшення оцінки їхнього бізнесу. 40% компаній мають проблеми з доступом до фінансування. 37% компаній мають проблеми регуляторного характеру з виходом на інші ринки, а 60% відзначили труднощі з пошуком співробітників.

Найбільш актуальними інструментами для розвитку бізнесу під час війни опитані компанії назвали:

- маркетплейси для просування сервісів за кордон (59%)
- matching платформи сервісів (42%)
- національну платформу з пошуку інвесторів для мікро, малого та середнього бізнесу (36%).

Головні технології серед українських фінтех-компаній

Рис. 2.1. Український фінтех у 2024 році (основні технології)

Джерело: сформовано на основі [44]

В 2025 році тенденції українського Фінтех такі; Україна зайняла 47 місце по цифровій якості життя, 60 місце по рейтингу найбільш інноваційних країн світу із 3,4% від ВВП за рахунок експорту ІТ-послуг.

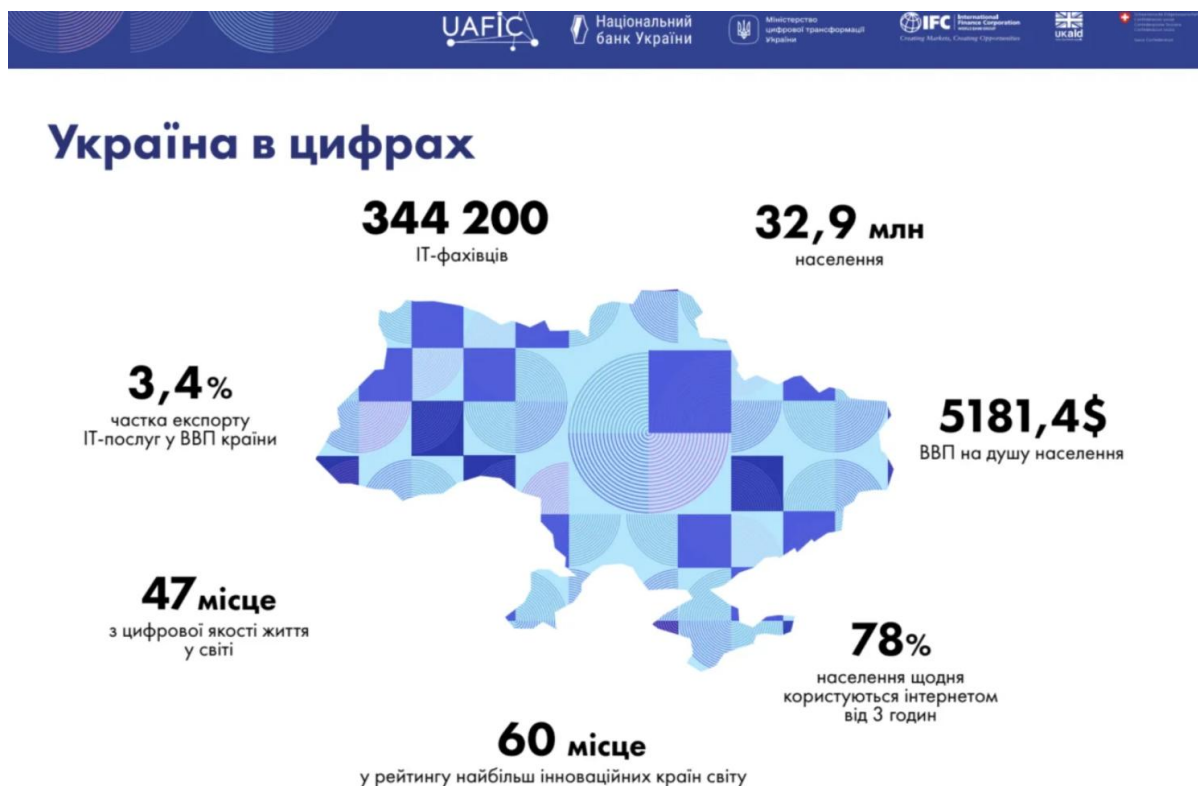

Рис. 2.2. Український фінтех у 2025 році (основні цифри)

Джерело: [49]

Фінансові технології активно розвивалися за такими напрямками і в таких долях від 100% (Рис. 1.3)

- 28% — Technology & Infrastructure.
- 18% — Payments / Money transfer.
- 10% — Personal & consumer lending.
- 8% — Regtech.
- 7% — Digital / Neobanks.
- 7% — Personal finance / Wealth management.
- 5% — Business lending.
- 3% — Consulting / Analytical systems.
- 3% — Insurtech.
- 3% — LegalTech.

- 3% — Marketplace.
- 2% — Blockchain / Crypto.
- 2% — Cybersecurity / Anti-fraud.
- 2% — Electronic wallets.
- 1% — Crowdfunding.
- 1% — Digital Comparison Tool.

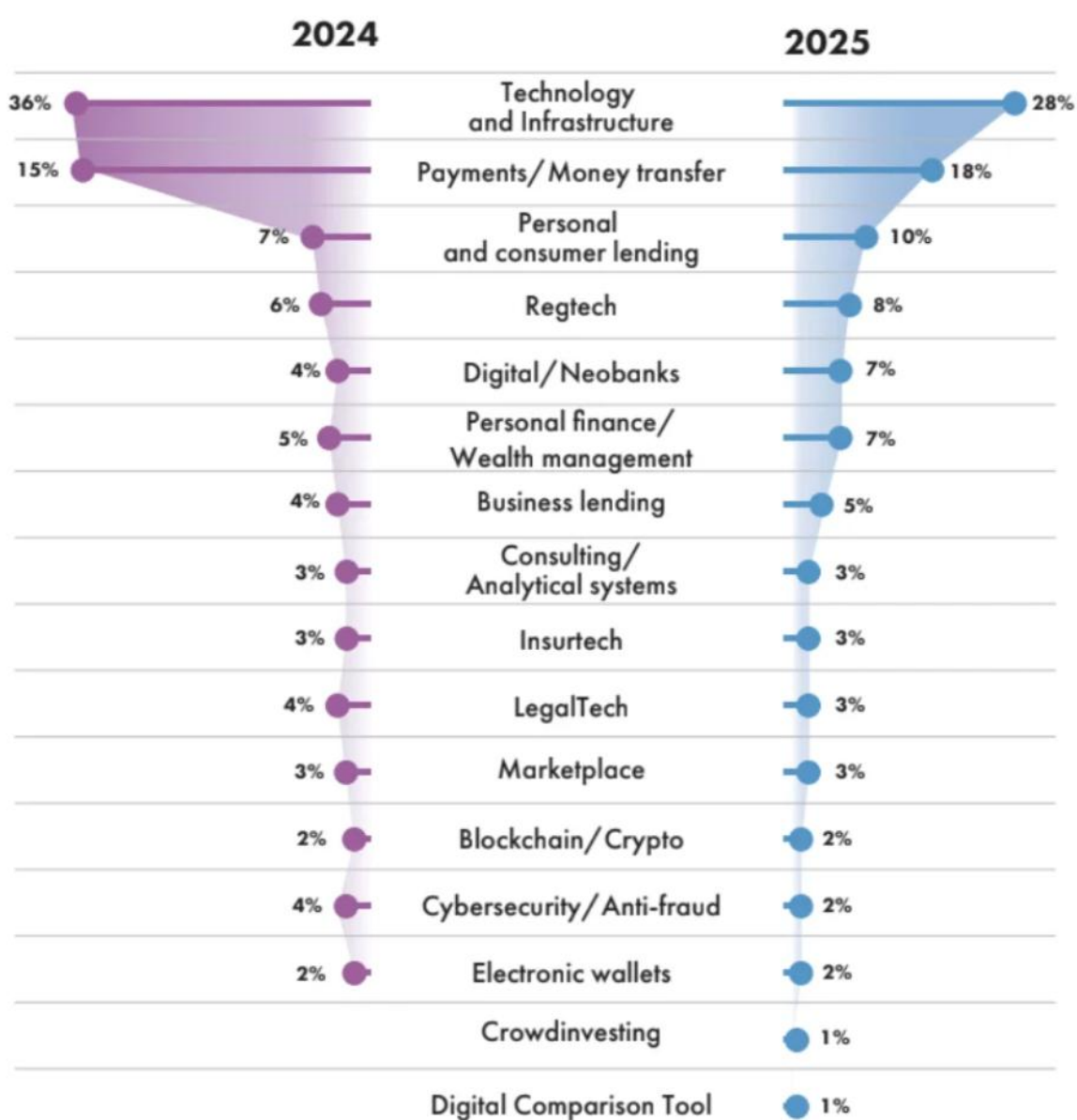

Рис. 2.3. Український фінтех у 2025 році (основні технології)
Джерело: [49]

Головні технології серед українських фінтех-компаній можна побачити на Рисунку 1.4:

Рис. 2.4. Головні технології українського фінтеху у 2025 році
Джерело: [49]

2.2. Динаміка та структура інвестицій домогосподарств в Україні та країнах Європи

Основні інвестиції домогосподарств в Україні і країнах Європи склалися відносно існуючих можливостей розвитку фінансових ринків за певний період часу. Варто зазначити, що інвестиціями вважаються всі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку, або досягнення економічного та соціального ефекту [17]. Важливо

зазначити, що структура інвестиційних ресурсів домогосподарств значною мірою залежить від рівня доходів, фінансової грамотності, граничної схильності до споживання та нагромадження, широти доступу до фінансових послуг, а також від макроекономічної ситуації в країні. У країнах з розвиненою фінансовою інфраструктурою домогосподарства мають ширший доступ до різноманітних інвестиційних інструментів (цінні папери, індексні фонди, децентралізовані фінанси і крипто валюти), тоді як у країнах з низьким рівнем фінансової інклюзії переважають традиційні форми заощаджень, як депозити і готівкові накопичення.

Розглянемо ці твердження на прикладі країн Єврозони за даними Євростату [24]. Частина заощаджень від доходу домогосподарств Єврозони за останні 7 років коливається в проміжку від 12% до 15 % (Німеччина, Австрія, Данія, Швеція) і досягала 20-25% у 2020 році. Частка заощаджень, яка трансформується у інвестиції, складає більше 50% від заощаджень, тобто в середньому це від 7% до 8,8 % в ЄС і країнах Єврозони [13-14]. Тоді як в частині країн з нерозвинутим фінансовим ринком, або низькою фінансовою грамотністю, наприклад країни східної Європи (Польща, Словачів) частка інвестицій обмежується депозитом і складає близько 71% від заощаджень [14].

За даними Євростату - загальні фінансові активи домогосподарств у ЄС у 2024 році оцінювалися в 39 482 мільярди євро, що в 4,1 рази перевищувало вартість їхніх фінансових зобов'язань, які становили 9 728 мільярдів євро. У 2024 році активи домогосподарств у ЄС склалися переважно з акцій та акцій інвестиційних фондів (36,6%), валюти та депозитів (30,6%), а також страхування, пенсій та стандартизованих гарантій (26,9%), тоді як зобов'язання здебільшого склалися з позик (92,4%). Візуально це можна побачити на малюнках 2.5 і 2.6.

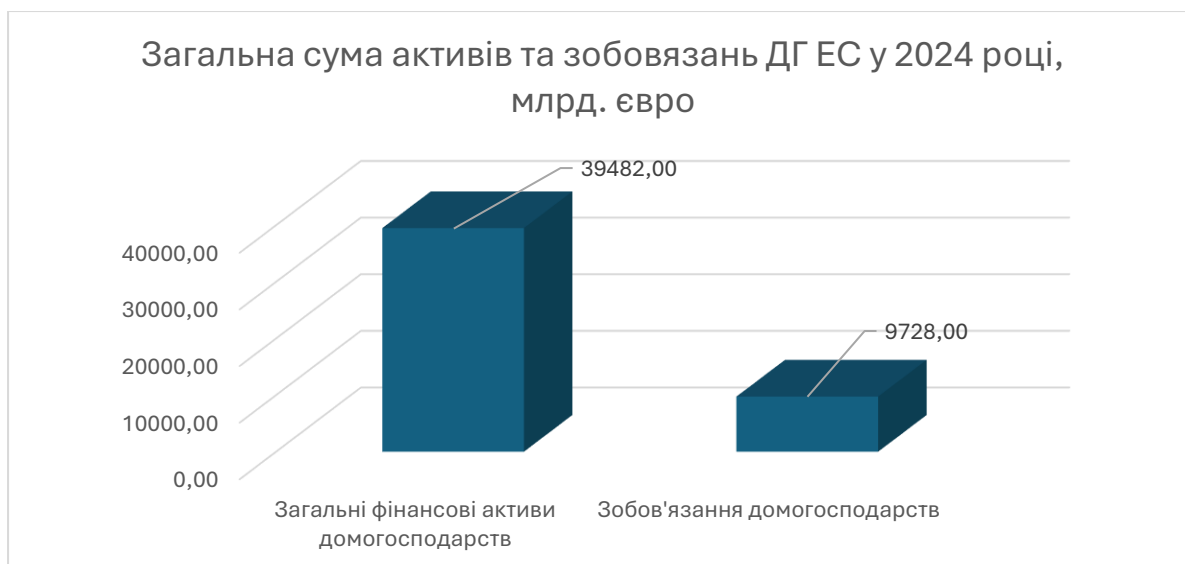

Рис. 2.5. Загальна сума активів та зобов'язань домогосподарств ЄС у 2024 р., млрд. євро

Джерело: сформовано на основі [24]

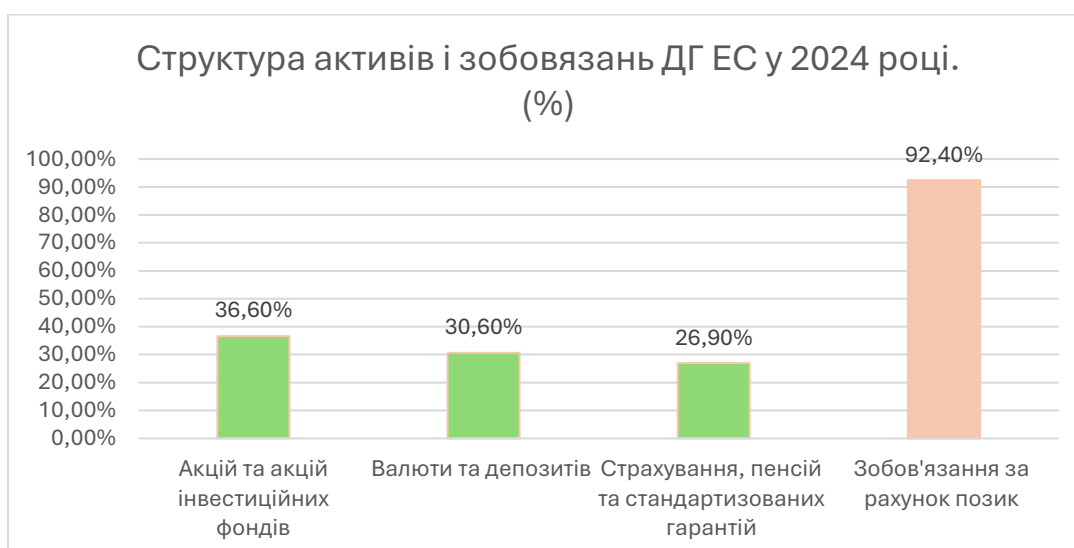

Рис. 2.6. Структура активів і зобов'язань ДГ ЄС у 2024 році (%)

Джерело: сформовано на основі [24]

У 2024 році середній рівень інвестицій домогосподарств у ЄС становив 8,7 %, що дещо нижче показника для Єврозони (9,1%). У країнах ЄС цей показник коливався від 15,0 % на Кіпрі, 12,3 % у Нідерландах та 11,6 % в Італії до 4,6 % у Швеції та 4,7 % у Латвії.

В порівнянні з Європейськими країнами, в Україні переважають заощадження у формі депозитів - більше 84% [16].

Рис. 2.7. Структура активів домогосподарств України у 2024 р. (%)

Джерело: сформовано на основі [16]

Згідно звіту НБУ за 2023-2024 роки лише 5% заощаджень домогосподарств, з розміщених в банках України, були спрямовані на інвестиції в наявні фінансові інструменти ОВДП [15], а сама частка заощаджень в структурі витрат домогосподарств має стійкий тренд на зниження за останні 10 років, від 10,5% у 2012 році до негативного значення мінус 3,2% у 2021 році [16].

Спираючись на наведені дані можна зробити висновок, що кількість наявних можливостей для інвестування, рівень фінансової грамотності і невисокий рівень фінансової інклюзії впливає на структуру трансформації заощаджень у інвестиції. Зауважимо, що рівень інвестицій домогосподарств, корелюється з рівнем доходів домогосподарств. Основними доходами домогосподарств виходячи, з даних Мінстату [18], є оплата праці – 58%, трансферти та доходи від власності – 33,7%, дохід від самостійної і підприємницької діяльності – 7,6%.

Основні напрямки спрямування заощаджень з 2015 по 2019 рік склали: депозити на рахунках в банках, готівка поза банками, депозити в

іноземній валюті, купівля нерухомості, а також купівля акцій і облігацій. При цьому частки цінних паперів займає найменшу частку, а депозити найбільшу. Так, за підсумками 2019 р. сукупні депозитні вкладення домогосподарств становили 576,1 млрд. грн, а також на руках у населення перебувало 350 млрд. грн., в той час. Так, у 2013 році частка заощаджень домогосподарств України становила 14,5% їх сукупних середньомісячних доходів.

Однак, у 2015 р., під впливом фінансово-політичних потрясінь, питома вага заощаджень у доходах домогосподарств знизилась до 5,35%, що на 9,15% менше порівняно з 2013 р. У період 2014–2021 рр. в Україні спостерігалось суттєве зростання середньомісячних сукупних ресурсів домогосподарств. Проте, варто наголосити, що стрімке зростання доходів населення в цей час було спричинене інфляційними процесами (рівень цін у 2014–2015 рр. зріс на 68,2%) та підвищенням рівня мінімальної заробітної плати у 2017-2019 рр. на 2573 грн. (з 1 600 грн. до 4 173 грн.) [30].

Розглянемо інвестиційні кошти домогосподарств і найбільшу їх частку, яка складається з депозитів. Станом на кінець 2024 року за даними НБУ [15] загальна кількість депозитів домогосподарств України складає 1 381 875,0 млн грн з яких 1 212 774,6 млн грн це депозити фізичних осіб. За останні 8 років спостерігається стійке зростання загальної кількості депозитів домогосподарств, яке фактично, з 2017 року по 2024 збільшилося у майже втричі з 495 313,1 млн грн у 2017 році до 1 381 875,0 млн грн на кінець 2024 року.

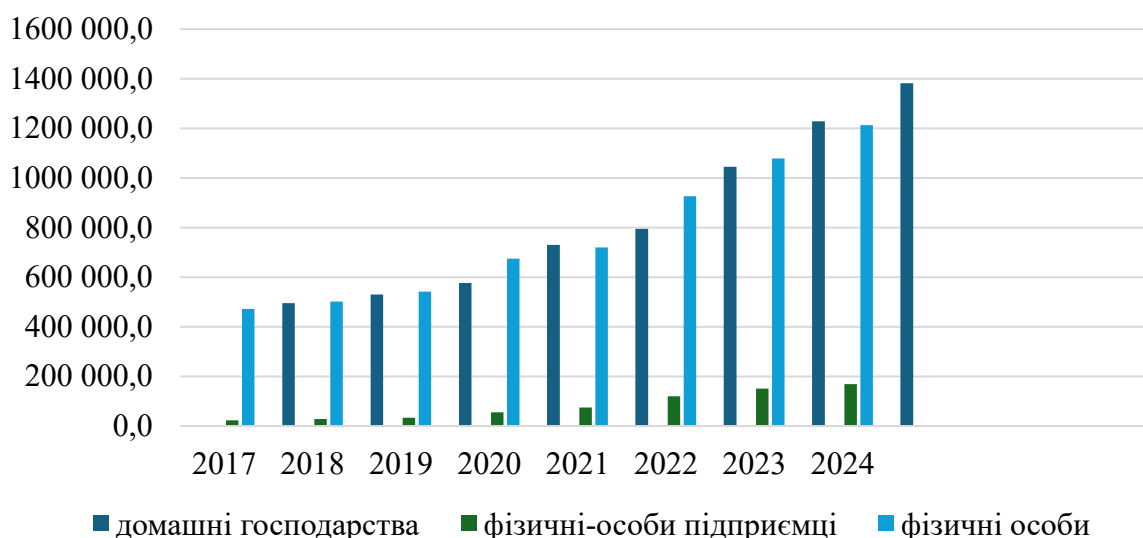

Рис. 2.8. Динаміка зростання депозитів домогосподарств за 2017-2024 рр., млн. грн.

Джерело: сформовано на основі [15]

З рис. 2.8 видно, що бажання отримувати дохід і накопичення домогосподарств за останні 8 років лише зростають, а з рисунку 2.9 видно що ставки за депозитами мають тенденцію на зниження. Не зважаючи на ринкові механізми частка депозитів все одно росте. Це показує відсутність альтернатив і тому ринок потребує нових якісних інструментів для задоволення інвестиційних потреб домогосподарств і дрібних інвесторів.

Рис. 2.9. Динаміка змін середньозважених ставок за строковими депозитами у річному обчисленні (%)

Джерело: сформовано на основі [15]

Для підтвердження цієї гіпотези варто розглянути ще 2 графіка, в яких можна побачити лінійну залежність між зростаючими бажаннями домогосподарств до розміщення заощаджень у високоліквідні фінансові інструменти з низьким ризиком (ОВДП). Розглянемо рис 2.10 і 2.11.

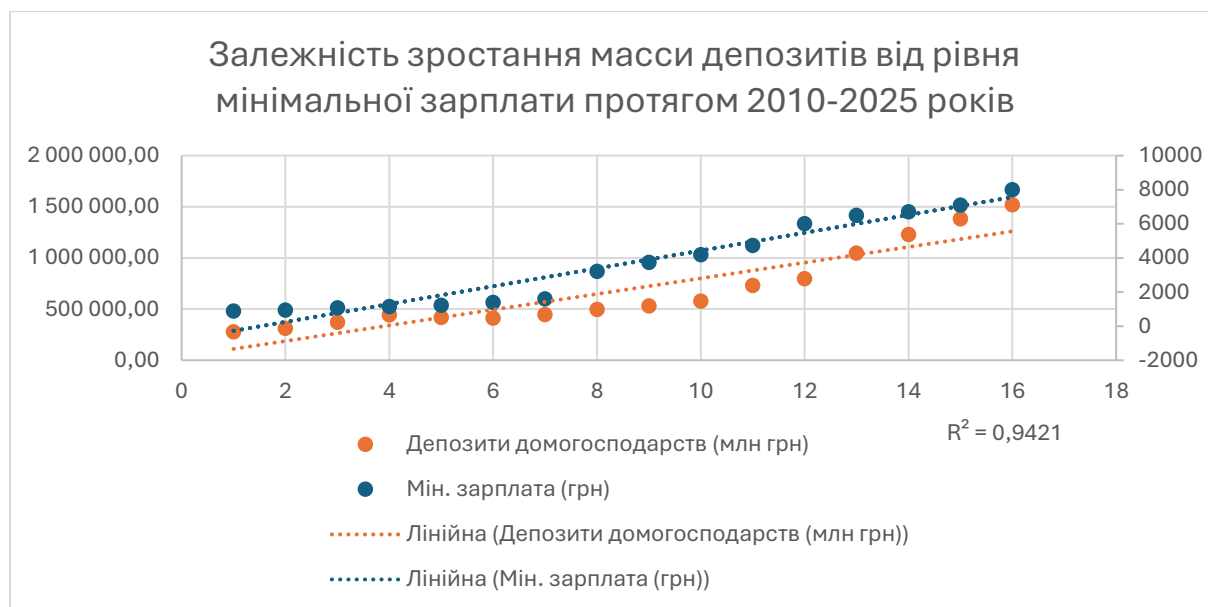

Рис. 2.10. Залежність зростання маси депозитів від рівня мінімальної зарплати

Джерело: сформовано на основі [15]

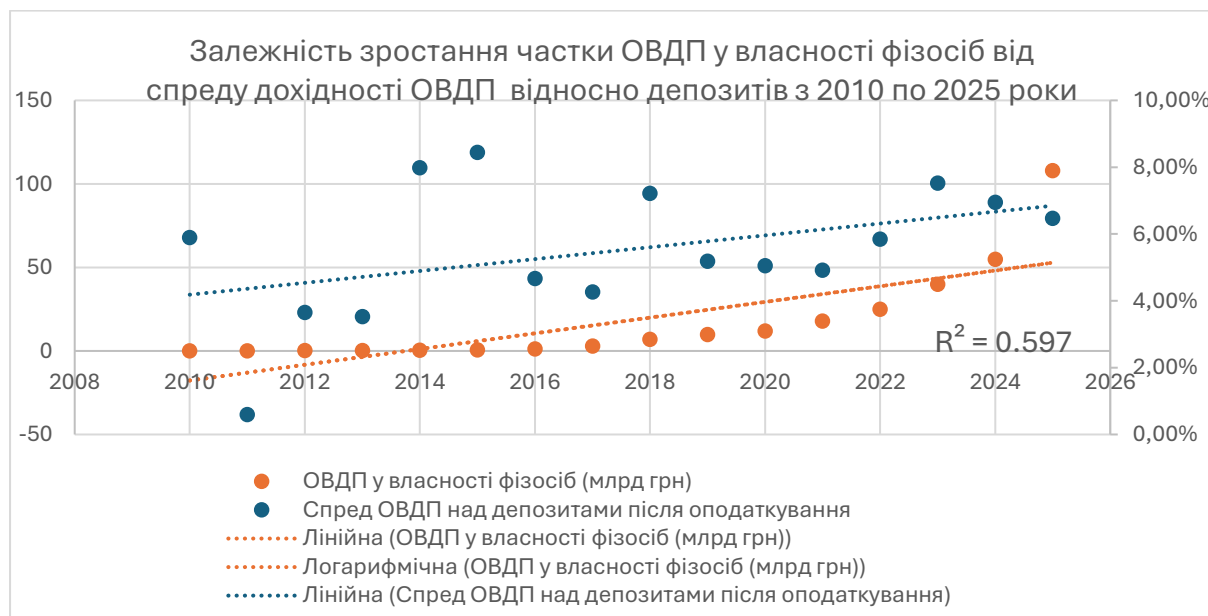

Рис. 2.11. Залежність зростання частки ОВДП у власності фізичних осіб від спреда дохідності ОВДП

Джерело: сформовано на основі [15]

За допомогою лінійно-регресійного аналізу, проаналізувавши зростання маси депозитів в порівнянні із зростанням мінімальної зарплати, ми бачимо 94% залежності зростання маси депозитів відносно динаміки зростання мінімальної заробітної плати за період 2010-2025 роки. При більш глибокому порівнянні залежностей, візьмемо спред дохідності за середньостроковими гривневими інструментами ОВДП відносно середньої ставки по річним депозитам. Аналізуючи графік ми бачимо високу кореляцію на рівні майже 60%, що показує високу залежність зростання обсягу операцій з ОВДП на вторинному ринку, відносно зростання спреду дохідності за операціями з ОВДП за той самий період. Можна підсумувати і зробити висновок, що кожен додатковий відсоток зростання дохідності, приносить додаткові вкладення у фінансовий інструмент.

Наразі ринок не може запропонувати домогосподарствам нічого більш привабливого за ОВДП. Це питання залишається відкритим, а потреби інвесторів незадоволеними. Варто додати, що в цілому, виходячи з основного економічного бажання суб'єктів господарювання і домогосподарств, отримувати прибуток і запобігати ризику, структура інвестицій домогосподарств в Україні набула такого вигляду. Протягом 2015-2021 років Основна частина інвестицій спрямовувалася у депозити в національній валюті і іноземній валюті, більше 70%, що відповідає даним по країнам Єврозони з нерозвинутими фінансовими ринками, такими як Польща та Словаччина і значно відстає від країн з більш розвинутими фінансовими ринками.

На Рис 2.12 можна побачити, що незважаючи на приріст депозитних заощаджень в цілому, частка депозитів домогосподарств залишається майже незмінною на рівні 70%-80% протягом 2010-2014 років і просідає протягом 2015-2019 років до 55%, що відповідає складним соціально-економічним процесам в країні і тенденції зберігати готівку. Варто

зауважити, що динаміка вкладень домогосподарств у 2016-2019 роки в основному складала 2 напрямки, такі як депозити і нерухомість [31].

Якщо розглядати ці напрямки в контексті сталої і майже не змінної ситуація на ринку фінансових послуг з 2016 року по 2021 рік, додаючи погіршення стану ринку фін послуг під час військового стану (2022-2025 роки), можна побачити, що основна тенденція є незмінною, ринок фінансових послуг України не надає домогосподарствам альтернативних високоприбуткових і низько ризикових джерел фінансування крім депозитів і частково ОВДП що набули поширення відносно нещодавно. Варто додати, що нерухомість, за своєю економічною суттю є товаром менш привабливим в якості об'єкта інвестування і використовуються, більше, для запобігання інфляційним ризикам, ніж для отримання прибутку на капітал.

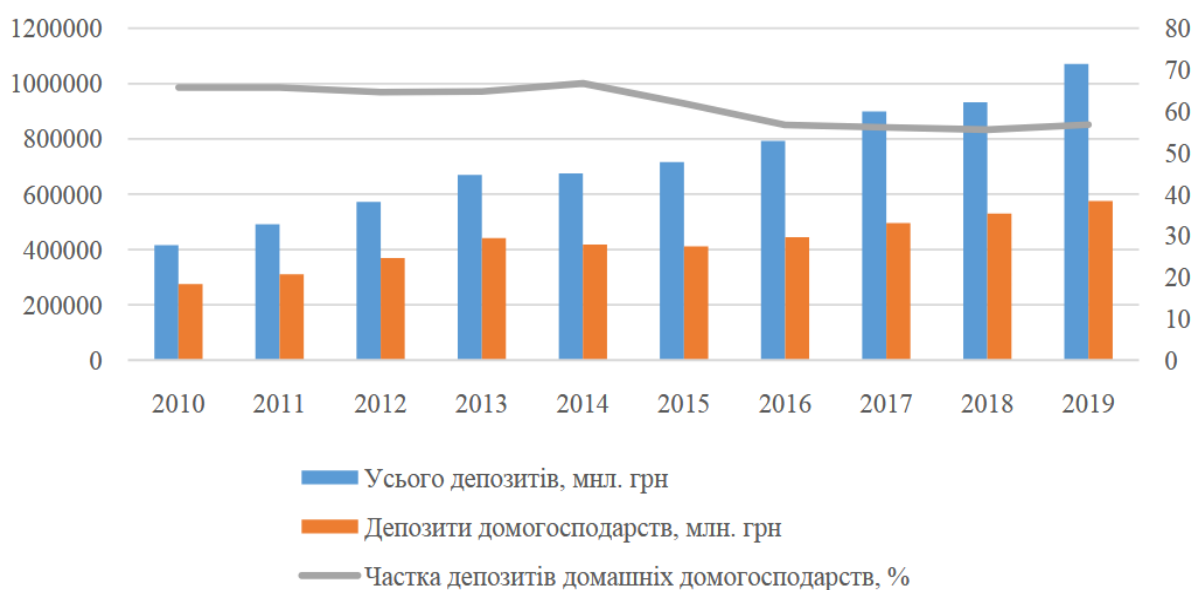

Рис. 2.12. Динаміка депозитів домогосподарств 2010-2029 рр.

Джерело: сформовано на основі [18-19]

Зауважимо, що у звіті НБУ про стійкість за 2024 рік [50], головний регулятор ставить ціль для відновлення країни – це розвинуту інфраструктуру ринків капіталу. Зі свого боку можна зробити висновок, що така ціль свідчить про стан розвитку, який потребує опрацювання і

покращення. Розвинена інфраструктура ринків капіталу як каталізатор залучення інвестиційна відновлення країни, говориться у звіті.

Наведемо ще інформацію зі звіту «Також Національний банк активно працює над узгодженням цільової моделі інфраструктури ринків капіталу із залученням до неї іноземних інвесторів. Загалом 2024 рік став роком виконання важливих завдань – реагування інфраструктури ринків капіталу на потреби внутрішнього ринку, взаємодія із міжнародними партнерами, розширення можливостей для залучення іноземних інвесторів». Проаналізувавши текст і напрямки розвитку, можна зробити висновок, що НБУ спирається на розвиток інфраструктури саме для залучення зовнішнього капіталу, і нажаль зовсім не розглядає покращення розвитку ринку для внутрішнього інвестора, окрім інструментів ОВДП. Такі наміри, нажаль, свідчать про недостатню увагу політики НБУ, щодо розвитку внутрішнього ринку фінансових інструментів.

2.3. Оцінка рівня доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів.

На нашу думку існує декілька важливих проблем, які обмежують доступ домогосподарств до інвестиційних ресурсів. Ці проблеми пов'язані із специфікою економічного середовища, а також внутрішніми і зовнішніми економічними факторами.

В таблиці нижче виставлені причини від найважливішої, такої що має найбільший вплив, до найменшої, яка має найменший вплив.

Таблиця 2.2

Порівняльна таблиця факторів що впливають на заощадження та інвестиційні можливості домогосподарства

Фактор	Оцінка за впливом від найбільшого впливу до найменшого (де 1 найбільший вплив)
Макро-економічні фактори (економічна нестабільність, низькі доходи, висока інфляція і рівень цін та ін.)	1
Низька фінансова грамотність	2
Недостатня кількість і якість фінансових інструменти	3
Недовіра до фінансової системи	4

Джерело: власна розробка автора

Макро-економічні фактори. Виходячи з отриманої емпіричної та аналітичної інформації, ми вважаємо, що однією з основних проблем обмеження доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів, є макроекономічна ситуація в Україні. Індикатори макроекономічного розвитку такі як ВВП номінальний, ВВП на душу населення, рівень інфляції, податкове навантаження, рівень зайнятості населення, облікова ставка НБУ та рівень відсоткових ставок за кредитами. Мінімальна зарплата та індекс споживчих цін напряду або опосередковано впливають на рівень доходів і витрат домогосподарства. Рівень витрат, в свою чергу, впливає на рівень заощаджень та інвестицій. Тут варто згадати формула доходу домогосподарства за П. Самюельсоном [26]

$$Y_{real} = \frac{Y_{nom}}{CPI}$$

, де

Y_{real} — реальний дохід домогосподарства,
 Y_{nom} — номінальний дохід (у поточних цінах),
 CPI — індекс споживчих цін (показує, наскільки зросли ціни поточного періоду порівняно з базовим періодом).

Також, варто пригадати економіко-математичну модель на основі виробничої функції Кобба-Дугласа, яка показує як змінюється ВВП на душу населення відповідно до коефіцієнта технологічності виробництва, рівня інвестицій, зайнятості населення та податкового навантаження.

$$Y = A \cdot K^{\alpha} \cdot L^{\beta} \cdot T^{\gamma}$$

Y — обсяг виробництва (ВВП або валовий продукт),

A — коефіцієнт технологічного рівня (ефективність),

K — капітал (інвестиції, основні фонди),

L — праця (кількість зайнятих або робочий час),

T — податкове навантаження або технологічні зміни.

α, β — коефіцієнти еластичності виробництва за капіталом і працею (показують, на скільки % зміниться Y , якщо змінити K або L на 1%).

Також Варто пригадати криву взаємозв'язку інвестицій, в залежності від рівня відсоткових ставок [4].

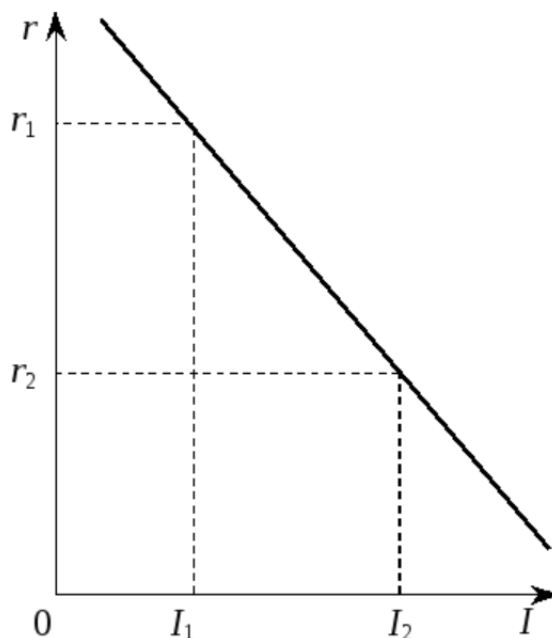

Рис. 2.13. Крива взаємозв'язку інвестицій, в залежності від рівня відсоткових ставок

Джерело: [4]

Графік інвестиційної функції узагальнює обернену залежність інвестицій від реальної процентної ставки. Зі зниженням процентної ставки від r_1 до r_2 інвестиції збільшуються від I_1 до I_2 . Тобто чим менший рівень відсоткових ставок по кредитах тим більший рівень інвестицій, тобто збільшується бажання підприємств вкладати запозичені кошти. Також відповідно цього рівня існує деякий баланс між рівнем відсоткових ставок за кредитами і депозитами, який і формує рівновагу відсоткової ставки на фінансовому ринку.

Спираючись на наведені дані можна зробити висновок, що чим менший ВВП на душу населення, більший рівень інфляції, рівень споживчих цін та податкового навантаження, більша відсоткова ставка на фінансовому ринку, тим менше грошей отримує домогосподарство і тим менше інвестицій отримує країна.

Порівняємо ще один показник, закріплений нормативно в країні, це показник мінімальної заробітної плати.

На Рис 2.14 видно, що за останні 5 років, в порівнянні з 30 країнами Єврозони Україна займає останнє місце по рівню мінімальної зарплати. Варто зауважити, що подібна тенденція зберігається останні 15 років із виключенням лише республіки Молдова, яка маючи відставання у 3 рази у 2022 році, вже у 2023 році обігнала по рівню мінімальної зарплати Україну.

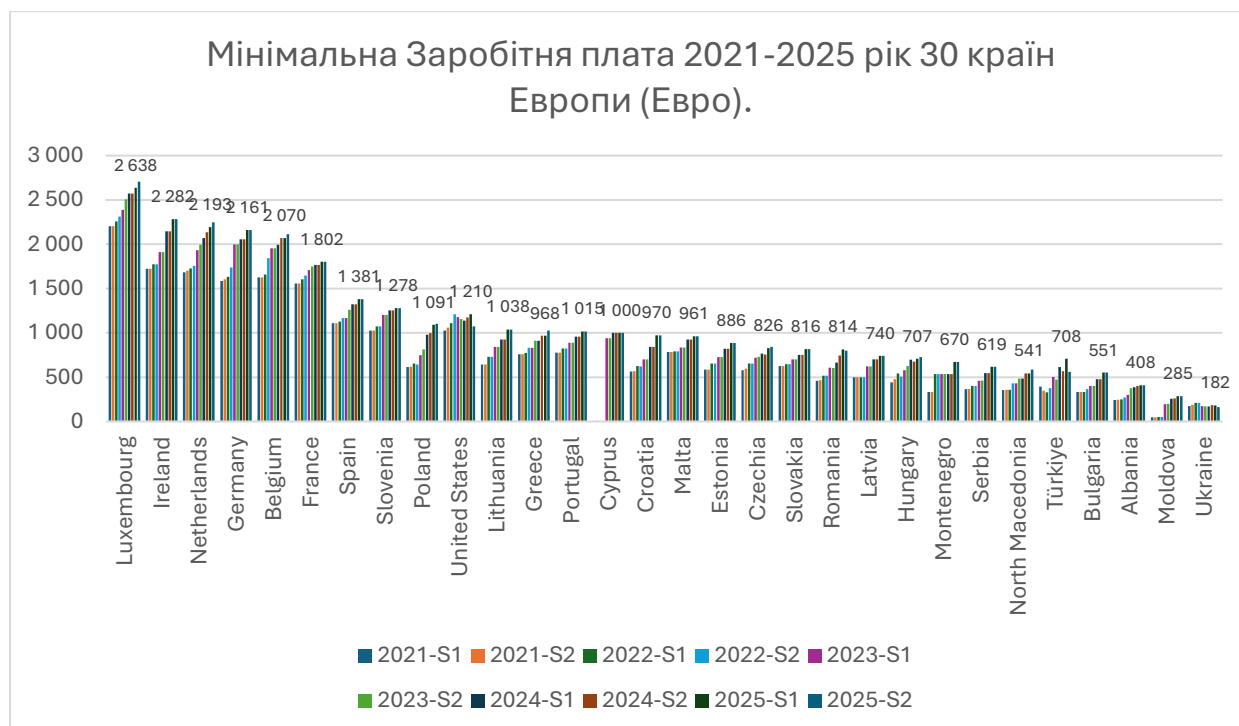

Рис. 2.14. Порівняльна діаграма мінімальної зарплати в Євро для 30 країн Євросони

Джерело: сформовано на основі [21]

Варто звернути увагу на показники республіки Молдова, для порівняння з Україною. Обидві країни пострадянського простору, обидві частково інтегровані у Євро простір, але на відміну від Молдови, Україна, має в 17,8 разів більше території та в 15 разів більше населення. Фактор ведення повномасштабних бойових дій і вилучення частини робочої сили для служби у лавах ЗСУ і відтік робочої сили із України за кордон, частково нівелюється великою кількістю трансфертів в економіку України протягом 2022-2024 років. Порівняльна таблиця 2.3, наглядно демонструє переваги у макроекономічних показниках які впливають на рівень доходу населення Молдови, відображеному у рівні законодавчо закріпленої мінімальної зарплати.

При всіх основних показниках, що менше України в 15-17 разів, номінальне ВВП менше лише в 10 разів, а ВВП на душу населення і мінімальна заробітна плата перевищують українські показники в 1,5-1,7 разів.

Таблиця 2.3

**Порівняння основних макроекономічних показників
України і Молдови**

2025 рік	Територія (тис. км)	Населення млн. осіб	Безробіття % робочої сили	ВВП номін. млрд доларів США	ВВП на душу населення тисяч доларів США	Мін зарплата доларів США
Україна	603628	37.8	9.8	190.74	5.05	190.24
Молдова	33846	2.389	1.4	18.2	7.62	330.6
Україна більше ніж Молдова	17.8	15.8	7.0	10.5	0,7	0,6

Джерело: сформовано автором на основі [25]

Фінансова грамотність. Друга по важливості причина – це недостатня освіченість і фінансова грамотність домогосподарств, яка має свою історичну ретроспективу і опосередковано впливає із першої. В ситуації високої нестабільності, високої інфляції, низьких доходів і високих витрат, у домогосподарств майже не залишається частини доходу, яку можна спрямувати у заощадження. Варто зазначити, що більшість домогосподарств в країні, витрачає більше 75% отриманих коштів для забезпечення базових потреб харчування, житла і комунальних витрат [23].

Частка загальних заощаджень зменшується, відповідно зменшуються і загальні інвестиції. Через низький рівень заощаджень, домогосподарства не відчують потреби в пошуку цікавих проєктів інвестування, а відповідно не відчують потребу і у підвищенні рівня фінансової грамотності. В свою чергу низький рівень фінансової освіти впливає на рівень розподілу наявного доходу між споживанням і заощадженням на користь споживання, тобто збільшує граничну схильність до споживання і зменшує граничну схильність до заощадження (інвестицій).

Нещодавні емпіричні дослідження засвідчують, що поточний рівень інфляції та інфляційні очікування значною мірою корелюють із специфічними економічними та фінансовими знаннями, а не із загальним рівнем освіти чи доходу [27].

У контексті низької схильності до заощаджень та підвищеної фінансової вразливості увага дослідників була зосереджена на фінансовій грамотності як практичному індикаторі добробуту. Фінансово грамотні особи за інших рівних умов здійснюють інвестиції з вищою віддачою та ефективніше управляють борговими зобов'язаннями [28].

Рівень фінансової грамотності, замірений у 30 країнах Єврозони і декількох країн СНД протягом 2016-2018 років, який замірявся як середній бал між фінансовими знаннями, фінансовою поведінкою, і ставленням, поставив Україну на 30 місце. Найбільший бал з 21 максимум зайняла Франція і Норвегія з результатом 14,8, а найменший зайняла Україна з результатом 11,6. Можна зробити припущення, що наявна ситуація у 2025 році із впливом військових ризиків кардинально не змінилася. Про це свідчить і висновок регулятора НБУ. Головний регулятор Національний Банк України прийняв стратегію підвищення фінансової грамотності населення до 2030 року [43]. В цій стратегії НБУ визначив 5 пріоритетних цілей розвитку національної фінансової грамотності. Зазначмо ці цілі із коротким описом очікуваного результату.

ЦІЛЬ І. Якісна базова фінансова освіта. У межах реалізації національної стратегії з підвищення фінансової обізнаності населення в Україні розроблено та оновлено навчальні програми, спрямовані на формування фінансових компетентностей у дітей та молоді, починаючи з шкільного віку. У всіх закладах загальної середньої освіти учні 8–9 класів опановують обов'язкову навчальну дисципліну «Підприємництво і фінансова грамотність», що забезпечує базові знання з управління фінансами та основ підприємницької діяльності. Крім того, передбачено

можливість безкоштовного проходження відповідного курсу в онлайн-форматі у зручний для учнів час.

Учні інших класів мають змогу поглиблювати фінансові знання та розвивати навички управління особистими фінансами шляхом участі у вибіркових курсах, факультативних заняттях, а також у позашкільних освітніх активностях. Окремі аспекти фінансової грамотності інтегруються у зміст інших навчальних дисциплін, що сприяє міждисциплінарному підходу до формування фінансової компетентності.

ЦІЛЬ II Відповідальне фінансове життя. Доросле населення України має можливість підвищувати рівень фінансової обізнаності протягом усього життя, що сприяє формуванню сталих фінансових компетентностей. Українці демонструють достатній рівень знань і навичок у сферах фінансового планування, заощадження, інвестування та управління борговими зобов'язаннями. Це забезпечує зростання впевненості у прийнятті фінансових рішень, посилює фінансову стійкість та сприяє ухваленню обґрунтованих рішень у різних життєвих ситуаціях. Підвищення рівня фінансової грамотності позитивно впливає на добробут громадян та рівень їх задоволеності фінансовим становищем. Дорослі українці розуміють принципи функціонування національної економіки, усвідомлюють роль фінансового сектору в її розвитку, орієнтуються у видах фінансових установ і послуг, а також розуміють взаємозв'язок між рівнем ризику та очікуваним доходом. Вони здатні оперативно адаптуватися до управління особистими фінансами в умовах економічної нестабільності.

Крім того, українці активно користуються різними фінансовими послугами, обізнані щодо своїх прав як споживачів фінансових продуктів і знають механізми захисту у разі їх порушення.

ЦІЛЬ III Фінансово обізнані підприємці. В Україні спостерігається активний розвиток культури підприємництва, що супроводжується розширенням доступу підприємців-початківців до безкоштовних освітніх

ресурсів, інформаційних матеріалів та довідкових видань. Регулярне проведення тренінгів, семінарів та мотиваційних заходів сприяє підвищенню рівня фінансової грамотності серед представників малого та середнього бізнесу.

Особи, зайняті підприємницькою діяльністю, володіють знаннями щодо фінансових послуг, які сприяють розвитку бізнесу, та активно користуються ними. Українські підприємці усвідомлюють важливість фінансової обізнаності для ефективного ведення власної справи, чітко розмежовують особисті та бізнес-фінанси, розуміють взаємозв'язок між ризиком і доходом, а також своєчасно ідентифікують прогалини у власних фінансових компетентностях, прагнучи їх усунути.

Зростання рівня фінансової грамотності підприємців є важливим чинником, що сприятиме прискоренню процесів повоєнного відновлення та сталого економічного розвитку України.

ЦІЛЬ IV Просунута цифрова фінансова грамотність. В Україні спостерігається позитивна динаміка розвитку цифрової фінансової інклюзії. Громадяни активно користуються цифровими фінансовими послугами, демонструючи високий рівень обізнаності у сфері фінансових технологій. Особлива увага приділяється підвищенню цифрових фінансових навичок серед вразливих груп населення, зокрема осіб старшого віку та людей з інвалідністю, які мають змогу проходити спеціалізовані тренінги або отримувати консультації у фінансових установах.

Населення України постійно вдосконалює знання з питань платіжної безпеки та розвиває навички захисту від шахрайства у цифровому середовищі. Громадяни відповідально користуються послугами онлайн-кредитування, усвідомлюючи ризики, пов'язані з такими операціями.

Українці ознайомлені з новітніми цифровими фінансовими технологіями, зокрема відкритим банкінгом та віртуальними активами, і перед їх використанням здійснюють оцінку потенційних ризиків. Для

розвитку фінансових компетентностей населення активно використовуються надійні джерела інформації, зокрема загальнонаціональні онлайн-ресурси, що сприяють підвищенню рівня фінансової грамотності.

ЦІЛЬ V Сприятлива екосистема для розвитку фінансової грамотності. В Україні поступово формується стійка екосистема фінансової грамотності, що є результатом консолідації зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, закладів освіти, фінансових установ та їх професійних об'єднань, експертного середовища, представників медіа, лідерів громадської думки та інших зацікавлених сторін. Така міжсекторальна взаємодія сприяє системному розвитку фінансової обізнаності населення.

Важливим чинником зміцнення цієї екосистеми є налагодження міжнародної співпраці, зокрема обмін досвідом із представниками Міжнародної мережі фінансової освіти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), що дозволяє інтегрувати найкращі світові практики у національний контекст.

Виходячи із отриманих результатів і проаналізованої теоретичної і практичної інформації, а також із стратегії, складеної НБУ, про підвищення фінансової грамотності до 2030 року, ми робимо висновок, що фінансова грамотність суттєво впливає на рівень довіри до фінансової системи, стримує інфляційні очікування в країні [29], покращує ефективні фінансові рішення домогосподарства і в цілому може підвищувати дохід домогосподарства, а також позитивно впливає на розвиток і цифрову трансформацію України.

Нестача фінансових інструментів. Ця проблема є комплексною за участі держави і регулюючих органів, якими не закріплені сучасні тенденції на фінансовому ринку у локальному Українському законодавстві зовсім, або їм приділяється недостатня увага. Це можна пояснити загальними тенденціями формування фінансового ринку із орієнтацією на зовнішнього

закордонного інвестора, ніж для внутрішнього. Вплив недостатності законодавчої бази і недостатнього захисту дрібного інвестора сформував низку негативних тенденцій на фінансовому ринку України протягом останніх 12 років, що частково обумовлено військовими діями на території України протягом 2014-2025 років, але загальні напрямки цих тенденцій були сформовані ще у до воєнний період і залишаються незмінними. Ці тенденції деструктивно впливають на розвиток економіки і стримують зростання фінансового сектору, створення новітніх фінансових інструментів, розвитку сектору фінтех і економіки країни в цілому. Такі тенденції в свою чергу, прямо впливають на ВВП України, який недотримує прибутків від Фінтех, а також джерел фінансування для розширеного відтворення для малого і середнього бізнесу. Доцільно зазначити ці негативні тенденції у 5 пунктах.

1. Довоєнна не сформованість законодавчої бази для регулювання і забезпечення роботи фінансових ринків, особливо в частині новітніх фінансових продуктів і сектору P2P. Це призвело до недорозвитку ринків капіталу і інвестицій як для великого бізнесу, так і для малого бізнесу і домогосподарств. Ця ситуація переросла в майже повний параліч на фінансовому ринку під час тривалого військового стану.

2. Основні інвестиційні ринки в Україні характеризуються обмеженим набором фінансових інструментів, що не дозволяє повною мірою задовольнити потреби інституційних та приватних інвесторів. Як наслідок, значна частка фінансових операцій зосереджується навколо придбання державних цінних паперів, передусім облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Як вказано у щорічному огляді фінансових ринків МінФіну [32] «Внутрішні ринки капіталу невеликі та недостатньо розвинені, наразі на ринку домінують державні облігації» і більшість фінансових посередників орієнтують свою діяльність на операції з ОВДП. Це зумовлює домінування спекулятивних стратегій і концентрацію

капіталу у сфері, яка не має прямого впливу на розвиток реального сектору економіки. Такий дисбаланс не лише обмежує інвестиційну підтримку продуктивних секторів, але й не сприяє формуванню сталих темпів економічного зростання і особливо в контексті відновлення галузей, що зазнали значних втрат внаслідок збройного конфлікту.

3. Через великий ризик і недостатню захищеність, переважна кількість вільних коштів дрібних інвесторів домогосподарств зберігається на депозитах і дуже обмежено впливає на розвиток реального сектору економіки. Разом з високими ставками кредитування, це позбавляє реальний сектор достатніх можливостей фінансового важеля, це коли за рахунок залучених коштів, можна збільшити прибуток від підприємства, що в свою чергу збільшить податкові відрахування і зростання ВВП. З іншого боку, одночасно із достатньо великим рівнем зберіганням коштів на депозитах, існує нестача вільних коштів для виробничих секторів економіки і занадто велика ціна на капітал у банківському секторі. Це означає, що велика частина відсоткових нарахувань по депозитам не покриваються за рахунок кредитування реального сектору, а отримані за рахунок спекулятивних операцій з державними цінними паперами, або за рахунок виданих споживчих кредитів.

4. Обмеженість доступу до фінансових ресурсів та високий рівень економічних ризиків суттєво стримують розвиток малого і середнього бізнесу, водночас негативно впливаючи на обсяг податкових надходжень до державного бюджету. Попри потребу в структурних змінах, спрямованих на покращення умов для підприємницької діяльності, держава натомість підвищує фіскальне навантаження шляхом збільшення ставок податку на прибуток і військового збору. Такий підхід формує ефект доміно, коли підприємства, не маючи можливості вести економічно доцільну та безпечну діяльність, змушені згортати бізнес або переміщувати його за межі країни.

Це ще більше посилює фіскальний та інвестиційний дисбаланс у національній економіці.

5. Підвищення податкового навантаження на банківський сектор безпосередньо впливає на вартість кредитних ресурсів для позичальників. Згідно із Законом України № 3474-IX від 21.11.2023 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків», ставка податку на прибуток для банківських установ була збільшена з 18% до 50%, тобто більш ніж утричі. Така фіскальна політика суттєво підвищує загальні витрати банків на здійснення операційної діяльності, змушуючи їх компенсувати ці втрати за рахунок зростання відсоткових ставок за кредитами. У результаті відбувається подальше зростання вартості капіталу, що обмежує доступ до фінансування для ФОПів, малих та середніх підприємств реального сектору, й уповільнює економічну активність суб'єктів господарювання.

Ми вважаємо, що сформовані тенденції створюють негативний фон для розвитку фінансового сектору і впровадження новітніх фінансових інструментів на ринку. Складається ситуація, коли ці 5 негативних тенденцій, фактично, паралізують функціонування фондового ринку та стримують впровадження і розвиток як децентралізованих фінансів (DeFi) так і зацікавленості інвесторів в новітніх фін продуктах. Хоча вплив цих чинників є значним, на нашу думку їх подолання не є неможливим за умови послідовних і чітких заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку фінансових інновацій та стабілізації ринкової інфраструктури, а також розширення можливостей до фінансової інклюзії.

Одним із ефективних механізмів розв'язання зазначених проблем є розвиток децентралізованих фінансів (DeFi) та створення умов для розвитку P2P-кредитування. Водночас слід підкреслити, що ефективне вирішення всього комплексу питань потребує комплексного підходу, який базується на адаптуванні досвіду країн ЄС, широкому залученні фінансових фахівців та

організацій для конструктивного діалогу між державними регуляторами, інвесторами й науковцями у сфері економіки і фінансів. Такий колективний підхід сприятиме формуванню дорожньої карти з визначенням конкретних кроків для подолання кожної з існуючих тенденцій. Хоча реалізація цього процесу вимагатиме значних зусиль у стислі строки, потенційні результати можуть суттєво перевищити очікування.

Перспективи розвитку фінансових ринків у світі, вплинули на формування законодавчої бази України. Ще у 2016 році НБУ ініціював питання врегулювання P2P кредитування, яке не набуло широкої популярності і не сформувало чіткі умови для розвитку P2P. Також важливо згадати і стратегії розвитку фінансового сектору України з 2020 до 2025 року НБУ [5] в якій зазначався напрямок розвитку Інтернет-платформ з кредитування та краудфандингу як ключовий.

У 2020–2021 роках українське законодавство значно відставало від стандартів ЄС, особливо щодо регулювання нових фінансових продуктів і механізмів фінтеху. Закон № 738-IX від 19 червня 2020 року саме мав на меті відкрити ринок нових фінансових інструментів, деривативів, іншого сучасного інструментарію й спростити залучення інвестицій, але до 2022 року багато інновацій так і не запрацювали у повну силу. Через затримки із імплементацією та слабкість інституцій, особливо на ринках капіталу та інвестицій для малого бізнесу і домогосподарств, вплив на економіку не став вирішальним і майже нічого не змінив. Фінансовий сектор не отримав додаткових фінансових продуктів і не отримав додаткових коштів, які б мали надійти від інвестованих заощаджень домогосподарств, а реальний сектор не отримав нові можливості розвитку і не став міцним підґрунтям для перебудови економіки України. Не стало і перебудови фондового ринку і створення низки інноваційних фінансових продуктів на фінансових ринках, які б позитивно вплинули на розвиток всіх секторів економіки.

Варто зауважити, що говорячи про значення фінансових ринків і фондового ринку для економіки, слід звернути увагу не лише на нормативні стандарти теоретичних засад, а й на наукові. Так, В. Клименко визначає фондовий ринок як систему економічних відносин між учасниками, які обмінюються цінними паперами для перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Він підкреслив, що фінансові ринки і фондовий ринок дозволяє капіталу переміщуватися з менш прибуткових галузей в більш перспективні, що дає можливість компаніям залучати кошти для реалізації перспективних проєктів. Крім того, цей ринок дозволяє інвесторам, які мають вільні кошти, брати участь у бізнесі потенційно прибуткових компаній, оцінюючи їх активи та майбутню прибутковість [3].

Вчений А. Рамський в своїй монографії «Інвестиційний потенціал домогосподарств» [4] зазначає що «Формування концепцій заощадження домогосподарств відбувалося як трансформація від ототожнення інвестицій та заощаджень до виокремлення цих процесів і визначення їхнього місця та ролі в економічному зростанні». Тобто процес інвестування розвивається, спеціалізуючись на доступі до нових фінансових продуктів і ринків. При цьому інвестиції домогосподарств розуміли як будь-які вкладення через фінансових посередників у фінансовий сектор, зокрема у депозити, іпотеку, придбання автомобілів, інших товарів тривалого користування, у кредит тощо. Це означає що відсутність якісних джерел для інвестицій запобігає створенню умов для інвестування домогосподарств, що в свою чергу запобігає умовам збільшення розширеного відтворення. Оцінюючи достатньо загально, українська економіка недоотримала прибутки і перспективні проєкти для економічного зростання, для перерозподілу фінансових ресурсів, а значить отримала збитки від недоотриманої вигоди.

Водночас, як вказано в Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року НБУ [5], середньострокові перспективи розвитку українського фінансового ринку і фондового ринку нерозривно пов'язані з

загальним станом національної економіки, темпами проведення економічних і адміністративних реформ, а також стабільністю внутрішніх фінансових ринків і банківського сектору. Регулювання сучасних напрямів небанківських фінансових послуг, таких як Інтернет-платформи з кредитування та краудфандингу залишається одним із ключових. У державних програмах пріоритетними залишаються завдання з активізації інвестиційної діяльності та стимулювання зростання валового внутрішнього продукту. Відтак, державна політика у найближчій перспективі має бути сфокусована саме на реалізації цих стратегічних цілей, одною з яких, вочевидь є фінансові технології за для створення платформ P2P і краудлендінгу.

Фінтех і його новітні проєкти, направлені на створення нових фінансових продуктів, нових можливостей для домогосподарств і дрібних інвесторів, так само як і для невеликих підприємств ФОПів, має стати основою і трампліном для зростання новітнього фінансового сектору. Навіть при частковій фрустрації на фінансових ринках і паралічу фондового ринку він може децентралізовано виконати основні завдання фінансового ринку і перерозподілити кошти із менш прибуткових галузей економіки у більш прибуткові, від інвесторів, що мають надлишкові фін ресурси, до споживачів цих фінансових ресурсів, що потребують їх швидко, а іноді «на вчора».

Недовіра до фінансової системи. Недовіра це системне явище в Українській економіці, яке зумовлено чіткими негативними подіями в минулому, які впливають на явище недовіри в поточному періоді. Хардін Р. зазначав, що низька довіра не є те саме, що недовіра. У його когнітивному описі довіри є стан незнання, в якому немає ні довіри ні недовіри [34]. П. Ленард розділяє бездовір'я та недовіру, наголошуючи, що перша – це обачливе ставлення до інших, такий суб'єкт буде підходити до взаємодії з критичним мисленням, а друге – це підозріле або цинічне ставлення до інших, а Цітрін Дж. і Стокер Л. надають інше забарвлення визначенню цих

понять, на їхню думку бездовір'я –це сумніви щодо надійності та добросовісності іншої сторони. В той час як недовіра є впевненим переконанням у ненадійності [35].

Рис. 2.15. Прототипи співіснування довіри та недовіри за Р. Левіцьким, Д. Макалістером і Р. Бісом
 Джерело: сформовано на основі [33]

З точки зору економічних та фінансових явищ, недовіру до фінансового сектору можна описати як небажання користуватися послугами фінансових установ через низьку надійність фінансових установ з погляду споживача фінансових послуг. Рівень довіри або недовіри складно визначити математично, але можна замірити через соціологічні опитування в рамках вибори респондентів.

В ході опитування за програмою Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» була отримана інформація що лише 20% українців довіряють державним фінансовим установам, 17% частково довіряють комерційним банкам і лише 4% людей повністю довіряють банківській

системі. При цьому 53% респондентів повністю «не довіряють банкам». На нашу думку така ситуація сформувалася під впливом низки історичних чинників таких як:

1. Історичні кризи та банкрутства банків.

У 1990-х та 2008–2015 роках відбулося кілька хвиль фінансових криз, коли значна кількість банків збанкрутувала, а вкладники втратили кошти. Це закріпило у суспільстві відчуття ризику та нестабільності.

2. Слабке регулювання та слабкий захист споживача фінансових послуг.

Тривалий час фінансові установи працювали в умовах недостатнього контролю, що сприяло шахрайським схемам, виведенню капіталу та непрозорим операціям. Споживачі не мають достатніх інструментів захисту своїх прав через не сформованість законодавства і корупцію судової системи.

3. Девальвація та інфляція.

Декілька хвиль коливання курсу гривні з 5,4 грн за 1 долар США в 2000 році до 41, 5 грн за 1 долар США у 2025 році. Знецінення курсу національної валюти на 800 % не сприяє довірі до національних фінансових установ.

4. Політична нестабільність та війна.

Збройні конфлікти та політичні кризи посилюють відчуття непередбачуваності, що впливає на довіру до будь-яких інституцій, включно з фінансовими.

5. Негативний досвід з депозитами та кредитами.

Високі ставки, приховані комісії та складні умови кредитування створюють у клієнтів відчуття несправедливості.

В сучасному українському середовищі, всі зазначені фактори суттєво обмежують формування доходу, заощаджень домогосподарств і трансформацію заощаджень в інвестиції.

Загальний рівень доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів ресурсів можна оцінити як недостатній. Домогосподарства суттєво обмежені в інвестиційних ресурсах.

Висновки до розділу 2.

У другому розділі проведено аналіз сучасного стану та тенденцій використання фінтех-сервісів домогосподарствами для інвестування. Встановлено, що фінансові технології в Україні розвиваються, пропонуючи дуже обмежений спектр інструментів, направлених на розвиток банківського обслуговування і відсутність P2P і DeFi.

Дослідження динаміки та структури інвестицій домогосподарств показало значну різницю між Україною та країнами ЄС: у європейських країнах рівень інвестицій домогосподарств стабільно високий, і структура різноманітна, тоді як в Україні він залишається низьким через низький дохід, обмежений доступ до фінансових продуктів та низьку фінансову грамотність.

Виявлено ключові проблеми, що стримують розвиток інвестиційної активності домогосподарств: недостатня довіра до фінансових інститутів, обмеженість інноваційних сервісів у регіонах, низький рівень цифрової та фінансової інклюзії, а також вплив економічної нестабільності.

Встановлено вплив негативних тенденцій, сформованих у попередні періоди, які стримують розвиток фінансового сектору, обмежують функціонування фондового ринку та гальмують впровадження децентралізованих фінансів. Водночас подолання цих тенденцій є можливим за умови реалізації послідовних заходів, спрямованих на розвиток фінансових інновацій, стабілізацію ринкової інфраструктури та розширення фінансової інклюзії домогосподарств. Одним із ключових інструментів вирішення зазначених проблем є розвиток DeFi та P2P-кредитування. Ефективна реалізація цих напрямів потребує комплексного підходу, що ґрунтується на адаптації досвіду країн ЄС і налагодженні конструктивної взаємодії між державними регуляторами, інвесторами, науковцями та фінансовими фахівцями.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПУ ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Розвиток фінансових технологій як чинник зростання інвестиційної активності домогосподарств.

Розвиток фінансових ринків світу демонструє великі перспективи розвитку для України. Світовий досвід доводить, що завдяки фінансовим технологіям сучасні фінансові інструменти стали доступніші, і набули широкої популярності завдяки розповсюдженню через сучасні мобільні платформи. Використання мобільних платформ для залучення інвестицій домогосподарств зростає і виражається в збільшенні кількості залучених інвестицій серед домогосподарств у багатьох країнах світу.

Застосування цифрових мобільних платформ, мобільних додатків та робо-адвайзерів значно знизило бар'єри входу на фінансові ринки для дрібних інвесторів і домогосподарств. Успішні кейси з США, Європи та Азії підтверджують, що інтеграція фінтех рішень сприяє підвищенню фінансової інклюзії та активізації інвестиційної поведінки населення.

Важливо розглянути декілька основних тенденцій в застосування фінансових технологій на світових теренах протягом останнього десятиріччя із зазначення успішних кейсів. Ці дані важливі для аналізу і застосування успішних стратегій на українському фінансовому ринку. Зазначимо декілька основних тенденції у світі у напрямку ФінТех – це Діджиталізація фінансів, Робо-адвайзеринг, Альтернативні інвестиції через FinTech та Криптовалютний ринок, Краудфандинг та P2P-кредитування.

Діджиталізація фінансів: використання мобільних додатків, онлайн-платформ та «супер» мобільних додатків для управління платежами, заощадженнями та інвестиціями. Це знижує бар'єри входу та підвищує

фінансову інклюзію, особливо серед маломобільних і малозабезпечених груп населення.

Робо-адвайзери: автоматизовані сервіси, що пропонують персоналізовані портфелі на основі алгоритмів. Вони популярні у США, ЄС та Азії, дозволяють дрібним інвесторам отримувати доступ до професійного управління активами за низьку комісію.

Альтернативні інвестиції через FinTech: технології відкрили доступ до приватних ринків таких як pre-IPO і венчурних компаній для роздрібних інвесторів. Наприклад, Monark Markets та Apex Fintech Solutions у США дозволяють вкладати домогосподарствам у приватні компанії з мінімальними сумами від \$5 000.

Криптовалюти та токенизація активів: у багатьох країнах цифрові активи стали частиною портфелів активів крупних компаній і домогосподарств. Така тенденція зміцнює позиції крипто валют на ринку і поступово трансформує їх з екзотичного активу в повноцінний засіб нагромадження і засіб платежу. Це підвищує диверсифікацію портфелів активів, але водночас створює нові ризики для некваліфікованих інвесторів. Крипто валютні ринки властиві до перепадів ціни і сильно реагують на політичні заяви лідерів деяких країн світу.

Краудфандинг та P2P-кредитування: платформи типу Kickstarter, LendingClub або китайські аналоги дають змогу домогосподарствам інвестувати у стартапи чи надавати кредити позичальникам напряму, минаючи банки. Такі платформи дають змогу приватним інвесторам отримати прибуток більше ніж середньо ринкова ставка по депозитам, а також вибрати саме той проект, який здається інвестору цікавим і перспективним. Фактично P2P-кредитування – це альтернативний спосіб кредитування, без традиційного посередника у вигляді дворівневої банківської системи. Ця інноваційна модель фінансування ґрунтується на прямій взаємодії між кредитором і позичальником через спеціальну

фінансову технологічну платформу. Вона забезпечує децентралізований механізм залучення коштів, у якому домогосподарства та суб'єкти підприємництва виступають як інвестори і позичальники капіталу одночасно. Такий підхід сприяє демократизації фінансових послуг, зменшуючи вартість доступу до кредитування та розширюючи фінансову інклюзію. P2P платформа не надає кредити особисто, не приймає депозити, і не встановлює умов кожної окремої угоди як банк, або інша фінансово-кредитна установа. Вона виступає місцем взаємодії позикодавця і позичальника, які доходять згоди про надання кредиту на умовах, що задовольняють обидві сторони [36].

Стрімкий розвиток світового P2P вплинув на розвиток цього виду фінансування і в країнах Європи. І хоча, найбільшого розвитку P2P-кредитування набуло в США і Великій Британії (платформи: «Zopa», «Funding Circle», «Lending Club», «Prosper») задля більшої релевантності дослідження слід розглянути приклади країн пострадянської Європи. Одним із поштовхів для такого зростання слугувало рішення у 2017 році 27 країн Єврозони, які ініціювали створення системи для спрощення банківських платежів SEPA (Single Euro Payments Area). Це рішення призвело до стрімкого розвитку новітніх фінтех компаній і необанків в різних частинах Єврозони протягом наступних років.

У 2020 році, для уніфікації доступу на ринок ЄС, прийнятий закон про регуляцію краудфандингових і P2P платформ (Regulation (EU) 2020/1503), який увійшов до низки ECSP-Regulation заходів (Регламент ЄС про постачальників краудфандингових послуг) ECSP Regulation – це регулювання Європейського Союзу, яке встановлює стандартизовані правила для платформами краудфандингу, щоб посилити захист інвесторів та полегшити доступ до фінансового ринку для платформ у ЄС. У подальші роки стрімко розвиваються електронні платіжні системи, необанки і open banking платформи. Одним із показових прикладів розвитку ринку

фінансових технологій у Європі є країни ЄС – Естонія, Латвія і Литва. Незважаючи на порівняно невеликі розміри та чисельність населення, а також пострадянське історичне минуле, уряди цих країн змогли сформувати сприятливе інституційне та регуляторне середовище для активного розвитку фінтех-сектору.

На прикладі республіки Литви, розглянемо деякі кроки, які були прийняті на загальнодержавному рівні, для розвитку фінтеху і Р2Р. У 2012 році Банк Литви (Bank of Lithuania) видав першу ліцензію установі електронних грошей ЕМІ (Electronic Money Institution) — це установа, яка ліцензується для випуску та управління електронними грошима, надаючи платіжні послуги, але на відміну від банків не кредитує і не приймає депозити. У 2017 році уряд Литви і Банк Литви суттєво спростили процедуру отримання ліцензій для установ, що працюють з електронними платежами. В 2021 Банк Литви запровадив прямий доступ литовських фінтех компаній до SEPA-платіжної інфраструктури.

За даними банку Литви [37] за 2024 рік доходи фінтех компаній у Литві збільшилися втричі і сягнули €622 млн із стійким зростанням до 25% на рік. Обсяги платежів, що пройшли через литовські фінтех компанії сягнули €152 млрд і показали зростання 33% у 2024 році. Найближчі прогнози показують зростання Європейського ринку фінансових технологій у наступні 5 років [38], а очікування ємності цього сектору можуть сягнути €1,5 тлн. в світі. Прибутки від лише Литовської частини компаній фінансових технологій можуть досягти €7,7 млрд. чистого прибутку в найближчі 5-6 років.

Приклад країн Європи і зокрема республіки Литви показує можливості для Українського сектору фінтех і його частини Р2Р, яка може стати рушійною силою перебудови післявоєнної економіки і самостійним фінансовим сектором, з потенційним прибутком на рівні 5-6% від ВВП що в цінах 2024 року може сягати € 9,5-11,5 млрд вже у найближчі 5 років.

Для порівняння показників зростання дослідимо динаміку зростання деяких P2P платформ ЄС у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Динаміка зростання доходу P2P платформ ЄС у 2022-2024 роках

Платформа P2P	Країна	Дохід 2023 (Revenue)	Динаміка у % до 2022	Дохід 2024 (Revenue)	Динаміка у % до 2023
Mintos	Латвія	€ 11 445 022	30,00%	€ 12 428 957	8,60%
Bondora	Естонія	€ 44 352 780	21,00%	€ 52 600 000	18,59%
NEO Finance	Литва	€ 4 625 193	31,00%	€ 6 071 742	31,28%

Джерело: сформовано автором на основі [39-41]

З таблиці 3.1 видно, що всі взяті для порівняння P2P платформи показують зростання у 2023 році на рівні між 20-30% і продовжують показувати зростання по результатам 2024 року. Всі платформи працюють на ринку ЄС. Варто зауважити, що темпи зростання Mintos уповільнюються, але це може бути пов'язано зі зміною у внутрішніх політиках компанії.

Для того, щоб забезпечити подібний розвиток, необхідно докласти чіткі зусилля в розробці і впровадженні інституціонального підґрунтя, а саме регуляторної і законодавчої бази, чітких і зрозумілих правил функціонування сектору фінтех в Україні. Направити зусилля держави і регуляторів на те, щоб перейняти і адаптувати кращі практики до рівня колег з Європи. Забезпечити захист інвесторів, розвинути фінансову грамотність дрібного інвестора, зацікавити суспільство у використанні і розвитку новітніх технологій, довірі до P2P і направити додатково отримані фін ресурси в реальний сектор економіки України.

3.2. Удосконалення регуляторного середовища та захист прав інвесторів

Початкові передумови розвитку українського фінтеху сформувалися на етапі становлення інтернет-мережі та зростання потреб у дистанційному керуванні фінансовими послугами. Це стало поштовхом для впровадження віддаленого банкінгу ключовими гравцями банківського сектору у 2000-х роках. ПриватБанк виступив драйвером цифрових фінансових інновацій, запровадивши платформу «Приват24», що вплинуло на всю галузь фінансових технологій. Подальший розвиток стимулювали міжбанківська конкуренція та глобальні тренди мобільних фінансових платформ. Важливими інституційними чинниками стали потреба забезпечення якісних сервісів у період пандемії COVID-19 та під час військових дій, що прискорило цифровізацію фінансового сектору.

Упродовж 2012–2022 років в Україні було розроблено низку нормативно-правових актів, спрямованих на модернізацію фінансового ринку та створення сприятливих умов для розвитку фінансових технологій. Ключову роль у цьому процесі відіграв Національний банк України (НБУ), який став головним інституційним драйвером трансформації фінансового сектору.

1 липня 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» (законопроект №1069-2). Відповідно до цього закону, НБУ отримав повноваження з регулювання як банківського, так і небанківського фінансового сектору, включаючи страхові, лізингові, факторингові компанії, кредитні спілки, ломбарди тощо. Водночас Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) зосередила свою діяльність на регулюванні недержавних пенсійних фондів, фондів фінансування будівництва та операцій з нерухомістю.

В межах нових регуляторних функцій НБУ ініціював процес трансформації фінансового сектору, затвердивши Стратегію розвитку фінтеху до 2025 року, яка передбачає:

- формування сприятливого середовища для інновацій;
- розвиток цифрової ідентифікації (зокрема, через систему BankID);
- впровадження концепції відкритого банкінгу (Open Banking);
- інтеграцію фінтех-рішень у національну платіжну інфраструктуру.

Другим важливим інституційним чинником стало Міністерство цифрової трансформації України, яке відповідає за цифровізацію державних послуг. Його діяльність, зокрема через реалізацію проекту «Дія», сприяє поширенню фінтех-інструментів серед населення.

Третім учасником екосистеми цифрової трансформації фінансового сектору є Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній (UAFIC), яка об'єднує представників ринку, сприяє обміну досвідом, проводить галузеві дослідження та здійснює підтримку інтересів фінтех-компаній.

Із значним часовим відставанням від аналогічного Європейського закону, у 2021 році було ухвалено Закон України «Про платіжні послуги», який набрав чинності у 2022 році. Цей нормативний акт адаптований до положень Другої платіжної директиви Європейського Союзу (PSD2), який був прийнятий у 2015 році, та закладає основу для впровадження відкритого банкінгу в Україні.

Закон регламентує низку важливих механізмів, необхідних для розвитку новітнього фінансового сектору і сектору Фінтеху:

- діяльність постачальників платіжних послуг;
- обіг електронних грошей;
- цифрову ідентифікацію;
- вимоги до кібербезпеки;
- процедури ліцензування фінтех-компаній;
- заходи протидії відмиванню коштів (AML).

Перелік ключових документів, що сприяють розвитку фінтеху та фінансового ринку України:

- Закон України «Про платіжні послуги» (2021)
- Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (2021)
- Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року
- Імплементація європейських норм (GDPR, AML, PSD2)

Водночас частина законопроектів так і не запрацювала. Українське законодавство гостро потребує низку нормативних актів яке буде регулювати сектори новітніх фінансових інструментів, таких як крипто-валютні операції, краудфандингові платформи і P2P.

Проблеми регулювання сучасного фінансового сектору гальмують процеси трансформації. В цьому числі неопрацьованість і недосконалість законодавчої бази, недостатня деталізація норм щодо нових фінтех-продуктів., відсутність адаптації до швидких технологічних змін.

Серед основних факторів, що гальмують розвиток фінансових технологій в Україні, можна виділити наступні: недосконале державне регулювання фінансових технологій; несприятливий інвестиційний клімат, що призводить до низького зацікавлення іноземних та українських інвесторів вкладати кошти у вітчизняні стартапи; недостатній та нерівномірний розвиток необхідної інфраструктури, зокрема телекомунікацій та Інтернету, а також проблеми щодо якості та вартості послуг Інтернету та мобільного зв'язку; недостатня кількість та недостатня кваліфікація фахівців у сфері нових фінансових та інформаційних технологій; низький рівень патентної активності та практично повна відсутність проривних ІТ-технологій, включаючи сферу фінтех; нерозвиненість системи венчурного інвестування; концентрація технологічних компетенцій безпосередньо в банківській системі; недостатньо висока технологічна та фінансова грамотність населення

загалом, падіння реальних наявних доходів домогосподарств, а також орієнтація на споживання та консервативне заощадження.

Також варто зазначити деякі перешкоди та виклики розвитку українського фінтеху – це:

- Бюрократичні бар'єри для фінтех-стартапів.
- Низький рівень фінансової грамотності населення.
- Обмежений доступ до фінансування.
- Ризики кібербезпеки та захисту персональних даних.

Протягом 2023-2024 років за даними української асоціації фінтех UAFIC український фінтех активно розвивається. Кількість фахівців на кінець 2024 року, задіяних в українському фінтеху склала 344200, у 247 компаніях, 7 із яких засновані у 2024 році. І продовження цих тенденцій очікується по результатам 2025 року і в подальшому 2026 році. Це вплине на підвищення якості сервісів і покращенні цифрової і фінансової інклюзії через мобільні додатки та онлайн-сервіси.

За умови послідовних і чітких заходів ці тренди призведуть до бурхливого розвитку фінтех, залучення додаткових інвестицій в цей сектор як від внутрішніх так і зовнішніх інвесторів. Запорукою цього стійкого розвитку затнуть чіткі дії по покращенню умов розвитку фінтех, стабілізація та стандартизація ринкової фінансової інфраструктури і розширення можливостей направлених на приватних внутрішніх індивідуальних інвесторів, а також приведення середовища до загальних Європейських норм фінансової інклюзії. Ці дії дадуть можливості для інтеграції фінансового ринку України у міжнародний фінансовий ринок і залучення зовнішніх інвесторів на український ринок.

3.3. Напрями вдосконалення механізмів фінансової інклюзії домогосподарств з урахуванням міжнародного досвіду

Фінансова інклюзія в Україні залишається одним із ключових викликів за останні 10 років. За даними НБУ на кінець 2024 року, близько 12–15 % дорослого населення не має банківського рахунку, а доступ до інвестиційних продуктів мають переважно жителі великих міст із доходами вище середнього. Водночас стрімкий розвиток Фінтеху та DeFi відкриває унікальні можливості для швидкого подолання цих розривів. Розвиток фінансових технологій і P2P платформ має великий потенціал для України. Він здатний значно пришвидшити і децентралізувати відновлення післявоєнної економіки України. Вже сьогодні доцільно сфокусуватися на напрямках розвитку платформ пірингового кредитування, зокрема P2P.

Механізм P2P дає змогу активізувати вже наявні ресурси домогосподарств і суб'єктів господарювання для генерації додаткового прибутку і перенаправлення надлишкових коштів у більш вигідні проекти із більшою віддачою на вкладення в порівнянні із вже існуючими традиційними фінансовими інструментами. При цьому, збільшення прибутковості може не призвести до суттєвого збільшення ризиковості при наявності достатньої регулюючої законодавчої бази, направленої на механізми резервування і прозорості, а для економічних суб'єктів створить ефект фінансового важеля для збільшення обсягів розширеного відтворення. Досвід трьох країн Єврозони із схожим пострадянським бекграундом (Естонії, Латвії та Литви) демонструє, що цілеспрямована державна політика у сфері регулювання, оподаткування та підтримки P2P-платформ здатна за 5–7 років значно підвищити рівень фінансової інклюзії та залучити десятки тисяч громадян до інвестиційної діяльності.

P2P-платформи вже зараз є найшвидшим способом для фізичних осіб отримати кредит без застави та для інвесторів це можливість розмістити

кошти під 18% річних і більше. В Україні ринок P2P у 2024 році оцінюється лише у 4–5 млрд грн, тоді як у балтійських країнах, які значно менші за територіями і сумарним населення в порівнянні з Україною, він сягнув десятків мільярдів євро.

Варто розглянути досвід країн Балтії для розробки рекомендацій для покращення української фінансової інклюзії.

Естонія перша в Європі запровадила спеціальну ліцензію «Investment and Loan Intermediation Service» (2015). Завдяки чітким вимогам (капітал €50 тис., AML-процедури) за 9 років з'явилося понад 20 платформ. Найбільша з них — Bondora — видала кредитів на €850 млн, з яких 42 % позичальників раніше не мали доступу до банківських кредитів.

Литва є лідером Європи за обсягом P2P-кредитування на душу населення. У 2024 році ліцензовані платформи (Paskolų klubas, Savo bankas, Finbee, Savy) видали кредитів на €1,8 млрд. Банк Литви ввів окрему категорію ліцензії «Crowdfunding Platform Operator» (вимоги — капітал €125 тис., обов'язкове страхування ризиків через гарантійний фонд). Результатом цих дій є те, що 28 % дорослих литовців хоча б раз інвестували через P2P.

Приклад Латвії через призму P2P платформи Mintos. Mintos став найбільшою європейською P2P-платформою (обсяг виданих кредитів більше €10 млрд). Латвійський регулятор (FCMC і Банк Латвії) з 2019 року ввів вимогу до платформ формувати резервний фонд 2 % від портфеля, що різко знизило дефолти та підвищило довіру населення.

Естонія, Литва та Латвія входять до трійки країн ЄС з найшвидшим та найдешевшим ліцензуванням fintech-компаній.

Литва: «Newcomer Programme» Банку Литви (з 2020) дозволяє отримати ЕМІ-ліцензію за 3 місяці та за €3000–5000 (замість 6–18 місяців та €50–100 тис. в інших країнах). У 2024 році Литва видала 142 ліцензії електронних грошей — більше, ніж Великобританія та Люксембург разом узяті.

Естонія: e-Residency + повністю цифрове ліцензування через Financial Intelligence Unit. Середній час отримання ліцензії на платіжну установу — 4,5 місяці.

Латвія: з 2023 року запровадила Regulatory Sandbox 2.0, в якій компанії можуть тестувати DeFi-протоколи (включно зі стейкінгом та liquidity pools) під наглядом регулятора протягом 24 місяців без повної ліцензії.

Латвія переживає бум RegTech через посилення регуляцій, де стартапи розробляють інструменти для compliance у блокчейні та цифровому кредитуванні. Литва прагне стати європейським лідером RegTech, з інвестиціями понад 295 млн євро у 2022 році, завдяки «know-how» регуляторів. Естонія інтегрує RegTech у e-government, наприклад, для автоматизованого моніторингу. Ці країни застосовують EU директиви (PSD2 для open banking, eIDAS для цифрової ID), що полегшує доступ до інвестицій через швидкий онбордінг.

Станом на 2025 рік, в Україні доходи домогосподарств від інвестування у децентралізовані платформи, інші фінансові активи, або від криптоактивів та DeFi оподатковуються за однаковою ставкою оподаткування 18 % ПДФО + 6 % ВЗ, що не робить P2P та DeFi більш привабливими порівняно з банківськими депозитами, які мають вищу надійність із рівним оподаткуванням.

Спираючись на досвід країн Балтії, можна виокремити такі факти преференції які впливають на розвиток фінтеху:

Естонія має deferred corporate tax (0% на реінвестований прибуток), що приваблює fintech, такі як платформа переказів Wise. з 2018 року доходи від криптоактивів оподатковуються лише в момент конвертації в фіат або придбання товарів та послуг, на відміну від України де криптоактиви досі не мають чіткого регулювання. Тобто стейкінг, фармінг, надання ліквідності не вважаються податковою подією. Результатом цього стало залучення понад 80 тис. е-резидентів, які активно інвестують у DeFi.

Латвія пропонує пільги для крипто та блокчейн, включаючи токенизацію активів та податкові платежі в крипті. З 2024 року запровадила пільгову ставку 10 % на дохід від стейкінгу та liquidity mining, якщо активи утримуються більше 12 місяців (long-term capital gains).

В Литві діє дуже привабливий податковий режим для опціонів на акції (stock options), які компанії fintech видають своїм працівникам як частину компенсації. Це означає що податкова подія не виникає в наслідок отримання опціону, а лише після його продажу. Коли працівник купує акції за пільговою ціною, або отримує їх від роботодавця, держава не вважає різницю між ринковою ціною акцій і пільговою ціною доходом працівника і не оподатковує його податком на доходи фізичних осіб в момент отримання такого опціону. Сам податок не треба платити до того, як працівник надасть ці акції і отримає реальні гроші, а лише по факту отримання грошей на свій рахунок після реальної угоди купівлі продажу.

Також Литва видає найбільше ЕМІ-ліцензій у ЄС (понад 270 компаній). Ці заходи зробили Балтію хабом з 99% цифрових транзакцій.

Ключові пропозиції для України:

1. Разом із спільнотою ФінТех, ключовими фахівцями, регулятором проаналізувати кращий досвід країн Балтії, для розробки і впровадження нових законодавчих актів і інструкцій регулятора для спрощення роботи стартапів ФінТех, зокрема RegTech і P2P сектору.

2. Створити при НБУ Fintech Regulatory Sandbox з терміном тестування до 12 місяців та можливістю працювати з криптоактивами та DeFi-протоколами.

3. Запровадити спрощену ліцензію «P2P-кредитний посередник» з мінімальним капіталом 5 млн грн та обов'язковим резервним фондом 2 – 3 %, що забезпечить гарантії і зменшить кількість можливих дефолтів.

4. Систематизувати і автоматизувати оформлення ліцензій небанківським кредитним установам, що дасть можливість швидко

запустити нові стартапи, які відповідають вимогам, і вивести їх на ринок за 4-5 місяців, на відміну від існуючих термінів більше 12 місяців.

5. Зобов'язати платформи підключатися до кредитного бюро та відкривати API для автоматичного скорингу.

6. Запровадити «Fast-track» ліцензування для ЕМІ та P2P-платформ за 3–4 місяці, як аналог литовської Newcomer Programme.

7. Розробити та впровадити RegTech-рішення на базі державних реєстрів (ЄДР, кредитне бюро, Дія) для автоматичного Know Your Customer і Anti-Money Laundering.

8. Відтермінувати оподаткування DeFi доходів (стейкінг, фармінг, LP-токени) до моменту конвертації у гривню або виведення на банківський рахунок по прикладу естонської моделі.

9. Встановити поріг у 300 тис. грн на рік, до якого дохід від крипто та DeFi повністю звільняється від ПДФО.

10. Запровадити податкову пільгу на перший рік після запуску нової P2P платформи, для стимулювання стартапів.

11. Знизити ставку ПДФО за операціями мілких інвесторів до рівня ФОП 3 групи (до 5 %) в обсягах від 300 тис грн до 1-го млн грн на довгострокові (понад 6 місяців) інвестиції через P2P і DeFi-протоколи, зареєстровані або ліцензовані в Україні.

12. Дозволити фізичним особам-підприємцям на спрощеній системі (3 група) включати дохід від стейкінгу, кріптооперацій та P2P-інвестицій у річний ліміт 9 336 млн грн без додаткового оподаткування.

Висновки до розділу 3.

В розділі 3 розглянуті міжнародний досвід застосування фінансових технологій для залучення інвестицій населенням, інституційні та регуляторні умови розвитку фінтех-інструментів в Україні та напрями вдосконалення механізмів фінансової інклюзії домогосподарств з урахуванням міжнародного досвіду. Запропоновані дії для удосконалення регуляторного середовища і кроки, необхідні для покращення фінансової інклюзії за допомогою фінансових технологій. Запровадження вищенаведених заходів протягом 2026–2028 років дозволить збільшити частку дорослого населення з доступом до інвестиційних продуктів з 18–20 % до 45–50 % (рівень Литви); залучити додаткові 150–200 млрд грн приватних інвестицій у реальний сектор через P2P та crowdlending; створити в Україні 5–7 fintech-компаній рівня Mintos чи Bondora, які стануть регіональними лідерами; також ці дії допоможуть скоротити «тіньовий» обіг криптоактивів та збільшити надходження до бюджету за рахунок розширення бази платників податків у середньостроковій перспективі, покращити післявоєнне відновлення української економіки і збільшити доходи бюджету.

Досвід Естонії, Латвії та Литви доводить: розумне регулювання та податкові стимули здатні за 5–7 років перетворити невелику країну на один із головних fintech-хабів Європи. Україна має всі шанси повторити та перевершити цей успіх.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі досліджено роль фінансових технологій як інструменту підвищення доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів та їх вплив на формування інвестиційного потенціалу національної економіки. Отримані результати дозволяють зробити такі узагальнені висновки відповідно до поставлених завдань.

1. Доведено, що заощадження домогосподарств є важливим джерелом формування інвестиційних ресурсів, здатним забезпечити додаткові фінансові потоки для економічного розвитку країни. Ефективність їх використання безпосередньо залежить від рівня фінансової інклюзії, доступності інвестиційних інструментів та довіри населення до фінансової системи.

2. Встановлено, що світовий фінтех розвивається за напрямками цифрових платіжних сервісів, відкритого банкінгу, інвестиційних онлайн-платформ, P2P-кредитування та автоматизованих інвестиційних рішень. Україна наразі відстає від провідних країн за рівнем впровадження цих технологій, проте має значний потенціал їх розвитку за умови зниження бар'єрів входу та активнішої підтримки з боку регуляторів.

3. Проаналізовано досвід країн Європейського Союзу, який свідчить, що розвиток фінансових технологій базується на чіткій та прогнозованій регуляторній політиці, впровадженні стандартів відкритого банкінгу (PSD2), ефективному захисті персональних даних і використанні заохочувальних інструментів державної підтримки. Це створює умови для активного залучення домогосподарств до інвестиційної діяльності та сприяє розвитку фінансового ринку загалом.

4. Виявлено ключові бар'єри доступу домогосподарств до інвестиційних ресурсів в Україні, серед яких макроекономічна нестабільність, низький рівень доходів населення, обмежена фінансова

грамотність, недостатня кількість доступних інвестиційних інструментів та низький рівень довіри до фінансових інститутів. Запропоновано напрями їх подолання шляхом стабілізації економічного середовища, розвитку фінансової освіти, розширення спектра фінансових продуктів і посилення захисту прав споживачів фінансових послуг. Розкрито позитивний вплив фінансових технологій на підвищення рівня фінансової інклюзії домогосподарств. Доведено, що впровадження фінтех-рішень сприяє зменшенню трансакційних витрат, підвищенню прозорості інвестиційних операцій та розширенню доступу до інвестиційних продуктів, що стимулює інвестиційну активність населення і формує додаткові ресурси для економічного розвитку.

5. Запропоновано комплекс заходів щодо вдосконалення механізмів фінансової інклюзії домогосподарств в Україні за допомогою фінансових технологій, який включає створення сприятливого регуляторного середовища для фінтех-компаній, упровадження регуляторних «пісочниць», розвиток RegTech-рішень, а також підтримку P2P-кредитування та децентралізованих фінансових платформ. Реалізація цих заходів сприятиме активнішому залученню домогосподарств до інвестиційного процесу та інтеграції України у європейський і глобальний фінансовий простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bodie Z., Merton R. C. Finance. Williams, 2021. 592 p. ISBN 978-5-907144-32-3.
2. Воробйов Ю. М., Ворошилов В. В. Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави: монографія. 2013. 232 с. ISBN 978-617-648-144-7.
3. Ando A., Modigliani F. Tests of the life-cycle hypothesis of savings: Comments and suggestions. *Bulletin of the Oxford Institute of Statistics*. 1957. Vol. 19. P. 99–124.
4. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Макроекономіка. 2008. 743 с. ISBN 978-966-346-421-3.
5. Національний банк України. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 28.05.2025).
6. Рижикова Н. І., Остапенко Р. М. Аналіз фінтех в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку та інвестиційні можливості. *Modern Economics*. 2025. № 50. С. 152–159.
7. Микитюк П., Микитюк В. Фінансові технології в управлінні грошима, інвестиціями та фінансовими послугами. *Вісник економіки*. 2025. Вип. 1. С. 65–78. DOI: 10.35774/visnyk2025.01.065.
8. Поченчук Г. М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13.
9. Козій Н. С., Дідківська К. О. Аналіз ринку фінансових технологій. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 3.
10. Бойко К. О., Мікуляк К. А. Фінансовий ринок під впливом інноваційних процесів. 2024. С. 91–93.
11. Єрмоленко О. А., Коковіхіна О. О., Лисьонкова Н. М. Забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в умовах дестабілізаційних факторів в Україні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. № 73.

12. Мітал О. Г. Заощадження домогосподарств та їх трансформація в інвестиційні ресурси. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2017. № 1(22).

13. European Fund and Asset Management Association (EFAMA). Household participation in capital markets. 2024. URL: <https://www.efama.org> (accessed: 28.05.2025).

14. Ролько Р. В. Частка заощаджень і інвестицій домогосподарств у ЄС: динаміка та виклики невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 75.

15. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. 2024. URL: <https://bank.gov.ua>.

16. Береславська О. І., Шишков С. Є., Шелудько Н. М. Інвестиційні уподобання населення України: реакція на шоки воєнного стану.

17. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.

18. Національний банк України. Грошово-кредитна та фінансова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

19. Лопушняк Г. С., Шандар А. М. Інвестиції домогосподарств України: аналіз динаміки та виклики в умовах нової соціоекономічної реальності. *Публічне управління та адміністрування*. 2020.

20. Becker T., Eichengreen B. Macroeconomic Policies for Wartime Ukraine. CEPR, 2023. URL: <https://cepr.org>.

21. Мазур Н. А., Кушнір О. К. Капітальні інвестиції в економіці України: значення та вплив в умовах змін. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-03-05>.

22. Державна служба статистики України. Капітальні інвестиції (квартальні дані). URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/kapitalni-investytsiyi-kvartalna>.

23. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
24. World Bank Data. URL: <https://data.worldbank.org/country/>.
25. Samuelson P. A., Nordhaus W. D. Economics. McGraw-Hill. ISBN 5-201-09971-8.
26. van der Crujisen C., de Haan J., Roerink R. Financial knowledge and trust in financial institutions. *Journal of Consumer Affairs*. 2021. Vol. 55(2). P. 680–714.
27. Lusardi A., Michaud P.-C., Mitchell O. S. Financial literacy and financial resilience: Evidence from around the world. *Journal of Pension Economics and Finance*. 2020. Vol. 19(4). DOI: 10.1017/S1474747220000288.
28. Цапін А., Фари́на О. Роль фінансової грамотності в закріпленні інфляційних очікувань: приклад України. URL: <https://bank.gov.ua>.
29. Мелих О. Ю. Заощадження домогосподарств: соціально-економічна роль та тенденції формування в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.11.67.
30. Волкова М. А., Волкова Ю. В. Фінанси домогосподарств у структурі інвестиційних ресурсів країни. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 13.
31. Міністерство фінансів України. Огляд фінансових ринків України. URL: <https://mof.gov.ua>.
32. Літовцева В. Є., Бричко М. М. Концептуалізація суспільної недовіри до фінансового сектору економіки.
33. Hardin R. Trust and Trustworthiness. Russell Sage Foundation, 2002.
34. Citrin J., Stoker L. Political trust in a cynical age. *Annual Review of Political Science*. 2018. Vol. 21(1). P. 49–70. DOI: 10.1146/annurev-polisci-050316-092550.
35. Давимука О. І. Проблеми та перспективи появи ринку Р2Р-кредитування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2024. DOI: 10.24144/2409-6857.2024.1(63).210-214.
36. Bank of Lithuania. URL: <https://www.lb.lt>.

37. Ranonyte G. €152 Billion Is Just the Beginning: How Much Further Can Lithuania's Fintech Sector Grow? *Finextra*. URL: <https://www.finextra.com>.
38. Mintos. Financial reports 2023–2024. URL: <https://www.mintos.com>.
39. Bondora. URL: <https://bondora.com>.
40. NeoFinance. URL: <https://www.neofinance.com>.
41. Національний банк України. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. URL: <https://bank.gov.ua>.
42. KPMG. Pulse of Fintech. H2 2024. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2025/02/pulse-of-fintech-h2-2024.html>.
43. Український фінтех 2024. URL: <https://fintechinsider.com.ua>.
44. Семенов А. Ю., Кривич Я. М., Цирулик С. В. FinTech-послуги: суть, роль і значення для економіки країни. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Економіка»*. 2018. Т. 23. Вип. 2. С. 100–105.
45. Мулик Т. О., Олійник О. О. Економічний зміст і види FinTech-інновацій. DOI: 10.32983/2222-4459-2021-12-72-78.
46. Eichengreen B., Mitchener K. The Great Depression as a Credit Boom Gone Wrong. *BIS Working Papers*. 2003. No. 137.
47. Minsky H. P. *Stabilizing an Unstable Economy*. Yale University Press, 1986.
48. Молдавчук М. 76 українських фінтех-компаній уже прибуткові: результати дослідження 2025 року. URL: <https://vctr.media/ua/76-ukrayinskyh-finteh-kompanij-uzhe-prybutkovi-os-shho-pokazalo-doslidzhennya-2025-roku-304640/>.
49. National Bank of Ukraine. Annual Stability Report. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf.
50. Обушний С. М., Арабаджі К. В., Костікова К. В. Фінансові технології в Україні: шлях до інновацій та стабільності. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2023. № 1(11). С. 59–72. DOI: <https://doi.org/10.32750/2023-0105>